Karimon suvusta ja elämästä Finbyssä

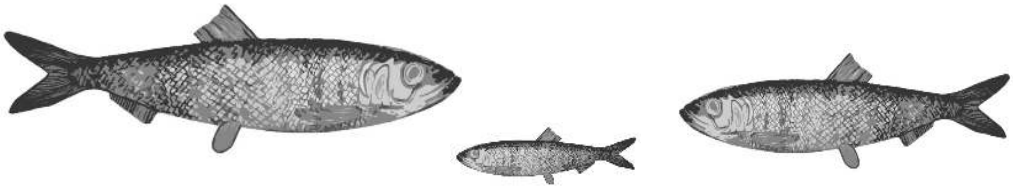

Hilkka Karimo 2011

Tietoja Norrbystä, Finbyn kappelissa Perniön pitäjää.

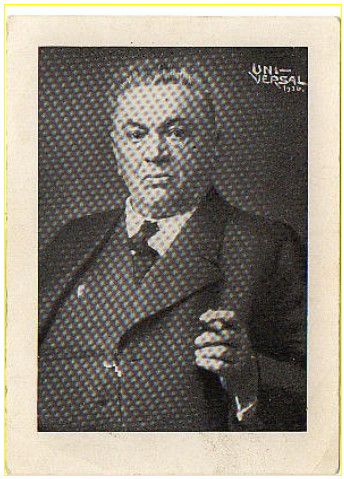

Muistiin kirjoittanut vanhoista kirkonkirjoista ja kulkupuheista
Ernst Lampen, Strömnäs -huvilan omistaja.
Armon vuonna 1914.
Sinä suurena Herran sotakesänä jolloin sotaa paossa istuin huvilassani elo- ja syyskuussa.

<u>Elis Gustafssonin sukuluettelo isän puolelta</u>

Norrbyn Gustafssonien vanha sukunimi oli Bjur. Kun tätä kirjoitan, elää vielä Elis Gustafssonin isä Gustaf Wilhelm Abrahamsson (vuonna 1914) 87 vuoden vanhana. Ukko on vielä hyvissä voimissa ja muisti hyvä, jonka tähden mielellään kertoo kaskuja. Hän kertoo, että Bjurin suku on peräisin Ruotsista, josta se muutti Turun saaristoon. Siitä miten suku sai jalansijan täällä Suomessa, käy suvun kesken seuraava kertomus:

> Ruotsin kuningas purjehti aluksella Turun saaristossa (se oli Nauvon Krampenissa, ”Nagu Krampen”). Nousi kova myrsky ja väylä oli ahdas. Bjur seisoi peräsimessä. Hädän suurimmilla ollessa Bjur ilmoitti kuninkaalle, ettei nyt mikään muu auta kuin kohti kalliota laskeminen. Kuningas suuttui tästä ja veteli korvatillikoita Bjurille. Kuinkas olikaan, niin Bjur näistä tillikoista virkistyi niin, että sai kuin saikin aluksen vaanivista kallioista ja myrskystä huolimatta suojatuun paikkaan. Nyt kuningas katui pikaisuuttaan ja ryhtyi lahjomaan Bjuria mitä auliimmalla tavalla. Hän sai kaksi rusthollia Galtarbyn lahden sopukasta, Pörtsnäs ja Sirnäs nimiltään, ikuiseksi omaisuudekseen ja Mågsholman sitäpaitsi hevoslaitumeksi.

Gustaf Wilhelm on syntynyt Måsvikissä eli Grönvikissä, joka on kaunis lahti Wähässämaassa, purjehdusväylän varrella Förbystä merelle kulettaessa. Sinne hänen isänsä oli muuttanut Kemiöstä torppariksi. Hänen isänsä nai Förbyn Alistalon tyttären, jonka veljet ottivat nimen Förbom. Tämän suvun jäseniä asuu vieläkin Förbyssä.

Mieheksi vartuttuaan valitsi Gustaf itselleen vaimon Norrbyn Ylistalosta, ikivanhaa sukua tässä talossa, jonka suku on ottanut itselleen nimen Nordström. Vaimon nimi on Klaara Johanna. Häät pidettiin 15.10.1850. Ensi ajat asuttiin Måsvikissä. Siellä syntyivät enimmäiset lapset. Tältä ajalta kertoo Gustaf Wilhelm, että hänet eräänä sunnuntaiamauna Itämaisen sodan aikana kopattiin kirkonaikana rannalta kiinni venäläiseen sota-alukseen ja komennettiin luotsiksi. Vaimo oli kirkossa ja pienet lapset jäivät kaitsijatta kotiin. Ei auttanut mikään muu kuin heti työhön. Sanottiin vaan: ”jos karille ajat niin pää poikki”. Laivassa oli muuten hyvä olo ja komentaja perin ystävällinen. Ensi työkseen hän sai soutaa komentajan Buskiskan mökille Bastbölen rantaan, sillä komentajalla oli reumatismi ja sen ajan tapaan sitä parannettiin kuppaamalla. Buskiska iski ja imi, imi ja iski ja venäläisesttä laivapäälliköstä lähti kipu. Kun luotsaus oli toimitettu (se päättyi Hangon lähettyvillä) laskettiin Gustaf maihin ja hän palasi nuoren perheensä tykö, kierrettyään jalan manteretta pitkät matkat.

Gustaf Wilhelm on nuorena ollut hyvin jäntevä mies ja voimakas, keskikokoa, hieman länkäsääri. Ihon väri tumma. Tosin hän vieläkin 87 vuoden ikäisenä valittaa, että hänellä aina on ollut heikko

rinta (”ont i bryyste”) mutta mitään vaarallista lajia kai se sentään ei ole ollut, kun hän vieläkin pesee ja huuhtoo pyykkinsä meren rannalla. Liikemiehen vikaa hänessä myöskin lienee ollut, koskapahan torpan pojasta ensin pääsi Norrbyn Ylöstalon isännäksi ja sittemmin myöskin Alistalon. Paitsi maanviljelyksellä ja kalastuksella ansaitsi hän rahaa purjehduksella. Hänellä oli osaa 6:ssa laivassa ja oma aluksensa jolla teki uutterasti Tukholman, Räävelin ja Helsingin matkoja.

> (Oman laivan nimi oli ”Lilla Ölandet”. Tämä nimi johtui arvattavasti suomalaisesta Wähämaa -nimestä, jossa Måsvik sijaitsee. Ehkä ”Lilla Ölandet” onkin saaren ensimmäinen nimi. Tämä alus oli jahti. Toinen alus oli nimeltä ”Stora Ölandet” joka taas oli galeaasi. Johdettu arvatenkin sanasta ”Storön” jossa Finbyn pääosa on.)

Laivamiehenä hän piti huokeapalkkaisia, kasvavia poikia, mutta hääräsi sitä enemmän itse. Hänen kämmmenensä ovat tänäkin päaivänä vielä köysien hankaamat, niin että ne tuntuvat aivan känsäisiltä kun kättä antaa. Näiltä retkiltään seuraava kuvaava kertomus:

> Hänellä oli aluksessaan kerrankin 32 nautaa Tukholmaan viedä. Sattui epäsuotuisia tuulia ja matka kesti yli kuukauden. Ruohoja leikattiin rannoilta, ja torpista ostettiin heiniä ja naudat pysyivät juur' ja juur' hengissä loikoillessaan avoimella kannella myrskyssä ja sateessa. Tällä matkalla poikii kokonaista viisi lehmäää, niin että kipparilta ja hänen meripojiltaan ei maito puuttunut tuopista eikä kerma astiasta. Vihaset sonnit vietiin aina sille puolen kantta, mistä meri kävi. Alituinen räisky silmille kuului erinomaisesti lauhduttavan näitä petoja niin että ne Tukholman rannassa olivat lauhkeita kuin lampaat.

Vanhettuaan Gustaf Wilhelm luovutti talonsa pojilleen. Vanhin sai Ylöstalon, Karl Wilhelm sai Alistalon ja Westergård ostettiin Elikselle. Westergårdia kutsutaan nykyään Strängnäsiksi ja talon rakennukset sijaitsevat Ylöstalosta lohkaistulla palstalla. Tämä uusi nimi on Elis Gustafssonin antama, joka nuorena meripoikana oli niin ihastunut Strängnäsin kaupungin lehteviin puistoihin ja puutarhoihin, että päätti ristiä Strängnäsiksi sen talon, jonka isännäksi hän vanhemmiten ehkä pääsisi. Talon isännäksi pääsi ja toteutti nuoruuden unelmansa. (Huom. Strängnäs on nykyään Vahervaara. H.K.)

<u>Jatkoa sukuluetteloon Elis Gustafssonin isän puolelta</u>

Nyt asuu Gammelfar, Gustaf Wilhelm omassa huvillassaan lähellä Alistaloa sen tien varrella, joka johtaa kylästä Förbyhyn. Ukko on vielä liikkuva mies, muuttaa aina pois lapsiensa luo ja taas takaisin omaan huvilaansa. Eläkettä hän nauttii sekä Ylöstalosta että Alistalosta. Nykyään ukko lyhentelee päiviään lukemalla vanhaa suurta raamattuaan, jossa apekryfiläisetkin kirjaimet ovat tavattavissa ja hänen lohdutuksensa ikänsä lopussa ovat raamatun sanat: ”vaikka sinun syntisi veripunaiset olisivat, pitäisi ne puhtaiksi pestämän”.

Ukko on hyvin näpppärä ollut vastauksissaan eikä suinkaan aina säälinyt toisten mieltä, jos sattuvat sanat kielelle ovat osuneet. Kertojana hän on hyvin täsmällinen ja luopi eläviä kuvia kuulijalleen. Äidinkieli hänellä on ruotsi, mutta osaa myöskin hyvin suomea, niinkuin kaikki muutkin norrbyläiset. Hänen poikansa puhuvat mieluummin suomea, vaikka osaavatkin hyvin ruotsia. Lapsenlapset puhuvat suomea, mutta ymmärtävät myöskin ruotsia. Tässä on käynyt niinkuin kaikkialla muuallakin, äidin puhekieli määräsi lasten kielet. Äiti oli lasten ensimmäinen ja ainoa opettaja ja opetti sillä kielellä jota hän paremmin osasi. Gustaf Wilhelm Bjur oli heikko suomalainen, Gustafssonien äidin veli Gustaf Aleksander, joka on syntynyt 1.3.1826 ja elää gammelfaarina omistamassaan talossa Bastbölessä osaa hyvin puutteellisesti ruotsia, vaikkapa isä, niinkuin sanottu, luki ruotsia.

Vanhat papinkirjat ovat niin vaillinaisesti pidetyt. Niistä ei käy selville mistä aviovaimot ovat kotoisin ja kun täällä länsiosassa Suomea on ollut niin onneton tapa, että mies on kulkenut talonsa nimellä, niin voidaan hänenkin sukunsa määrätä useimmiten vaan siinä tapauksessa, että hän on asunut isänsä talossa ja perinyt sen. Tästä on seurauksena että vain sattumalta voidaan saada selko mistä vaimo on kotoisin. Usein hän on voinut olla muista pitäjistä ja silloin hänestä ei pääse selville.

Ylimalkaan finbyläiset aina näkyvät osanneen suomea. Yksin Söderbyssä, Petussa ja Tessvärissä, n.s. Ulkoluodossa se vanhaan historialliseen aikaan näkyy olleen tunnettua, mutta Storögenissä = Seurasaaressa = Kirkkosaaressa se aina on ollut valtakielenä tahi ainakin yhtä väkevästi edustettuna kuin ruotsin kielikin. Nykyään (v. 1914) suomi on ehdottomasti ylivaltainen. Ainoastaan kansakoulu, jossa opetetaan molemmilla, pitää huolen siitä että ruotsia vielä ymmärretään. Sieltä Strängnäsinkin, Elis Gustafssonin, monet lapset ovat oppineet ruotsinsa. Kotona puhutaan suomea, sillä emäntä on myöskin suomea puhuva. Osaa kuitenkin hyvin ruotsia. Nykyään vaikuttavat kansakoulut lasten kieleen, niinkuin äidin puhuma ja lukema kieli ennen muinoin. Tessvärin ruotsalainen kansakoulu esim. opettaa kaikki ulkoluodon lapset ruotsalaisiksi vaikka eivät osaisikaan yhtään sanaa kouluun tullessaan. (Storö = Isoluoto H.K.)

Kuvaava tapaus tästä Gustafssonien suomalaisuus: Kahdessa polvessa isät, Gustaf Esaiasson ja Gustaf Wilhelm Bjur ovat olleet ruotsia puhuvat ja ruotsia lukevat, mutta lapset ovat muuttuneeet suomenkielisiksi äitien opetuksen pakosta. Toinenkin samanlainen tapaus, mutta kulkeva vastakkaiseen kielisuuntaan, on huomattavissa tässä meidän kylässä. Suomea puhuhva suomalainen renkimies Karl Henriksson, (kts. sukuluetteloa) Vestergårdin talossa nai Kemiöstä. Hänen poikansa Otto Vilhelm nai Kemiöstä. Molemmat nämä aviovaimot olivat ruotsalaisia, ymmärsivät ja puhuivat hyvin suomea, mutta lukivat ruotsia. Heidän jälkeläisensä neidit Bertha ja Laura Karlsson ovat ruotsinvoittoiset, vaikka sekä puhuvat että lukevat suomea. Ennen muinoin oli siis sanalla aidinkieli oma merkityksensä, nykyään äidinkielellä usein tarkoitetaan lapsen koulukieltä. Jos äidinkieli ja koulukieli ovat eri kielet, silloin koulukieli voittaa.

<u>Muita hajanaisia tietoja gammelfaarin (Gustaf Wilhelm Bjurin) elämästä</u>

<u>Gammelfaarin kosiminen ja kihlaus</u>

Gammelfar tapasi tulevan vaimonsa kirkkomatkoilla. Lemmen liekki rupesi kytemistään kytemään. Kun Klaara nuorukaisten ympäröimänä käveli tietä myöten kotia, ajaa karautti Gammefar reellään ja hevosellaan keskelle joukkoa ja kysyi: Eik' Klaara sovisis tulla rekke, nii mää veisi koti hevosel? - Kyll' vaa, tuumii Klaara. Niin sitä alettiin.

****

Oli markkinat Turussa Mikonpäivän aikaan: Måsvikin nuori torpparin poika purjehtii aluksellaan markkinoille ja Klaara saapui maata myöten isänsä kanssa. Oltiin markkinoilla ja tuli kotia palaamisen aika. Silloin sanoi Klaaran pappa, joka suosi Måsvikin poikaa:

– Vie sää Klaara alustalas' koti, mää jää Turkku asjoi klaarama!

Klaaraa ei tarvinnut useammin käskeä, hän astui alustaan. Matkamiehiä oli alustassa 14 henkeä, miehiä ja naisia. Kisailtaessa kannella koppasi räätälin sälli Isak Engblom Kåtasta Klaaran syliinsä ja sanoi:

– Parempi pyy pivossa kuin kymmenen oksalla!

Tämä kismitti Bjurin poikaa. Hetken perästä sanoi kumminkin Klaara:

– Pääst' eri, ett' mä pääse pritsi rustama!

Ja kuinkas olikaan, niin Klaara rustasi niin, että Bjurin paikka tuli hänen viereensä.

Mutta mökin poika oli ujo, ei hän uskaltanut kurkottaa niin korkealle kuin talon tyttäreen. Ei kosinut vaikka tilaisuus oli hyvä. Talvella sitten, kun Klaaran pappa nuottajäillä näki, miten Bjurin poika nuottajäällä nuottaa käsitteli reippaasti, selvisi asia. Pappa sopivin sanoin rohkaisi poikaa ja poika kosi menestyksellä.

****

Gammelfar on aina noudattanut suurta kohtuutta viinan nauttimisessa, niinkuin isänsäkin. Kerran oli kumminkin humalassa. Se tapahtui Fribackan pojan aluksella Norrbyn ”vanhassa rannassa”. Siellä Gamelfar otti kaksi niin kovaa punssia, että kun piti mennä ruuheensa ja ”falltrapu” olivat poissa, tähtäsi hän väärin ja putosi ruuhen reunaa vasten ja kupsahti mereen. Sinne hän olisi jäänyt ellei olisi ollut niin voimakas, että pari kertaa jouduttuaan ruuhensa alle, vihdoin sai sen kohdalleen ja sousi maihin. Täällä ruuhi tarttui kiveen, joka vielä aiheutti pienemmän rypeämisen matalassa vedessä. - Maalle päästyään riisui saappaansa ja juoksi parhaimpansa mukaan nummea myöten kotia, jossa hänen hieman eriskummallinen esiintymisensä herätti ihmettelevää huomiota.

– Siihen aikaan ei Norrbyn Ylöstalossa oltu totuttu sellaisiin näkyihin.
– Onnettomuus tapahtui marraskuun kylmässä vedessä.

****

Ylöstalon kaupat tapahtuivat seuraavalla tavalla. Mäsvikin (Grönvikin) torppari, Gustaf Wilhelm Bjur, asui nuoren perheensä kanssa torpassaan. Hänen lankonsa, Gustaf Aleksander Nordström, joka vielä elää Bastbölessä 88 ½ vuoden ikäisenä, hoiti Norrbyn Ylöstaloa. Hän oli ostanut myöskin Bastbölen. Kerran kesällä sanoi Nordström langolleen :

– Tull' sää Norrbyss' mää mene Paspyöly!

Bjur tuli Norrbyhyn ja rupesi sitä hoitamaan. Talvella sitten Bjur kysyi langoltaan:

– Paljok sää sitt' tahros Norrbyst?
– Puale Paspyölyst'!

Bastböle oli maksanut 2215 ruplaa. Siis puolet tästä olisi ollut 1107 ruplaa 50 kopeekkaa, Mutta Bjur oli liikemies. Hän sanoi:

– Ne 7:50 sää pruutas!
– Kyll' vaa sanoi Bastbölen isäntä.

****

Bastbölen vanha faari, yllämainittu G.A. Nordström, on tunnettu erinomaisen hienotunteiseksi ja suunnattoman auttavaiseksi mieheksi. Hän lainailee rahoja ilman velkakirjaa ja kun hän lainaa, ei kukaan saa olla läsnä vieraana miehenä. Se tapahtuu aina kahden kesken huoneessa. Karhuamista hän ei tunne muuta kuin korvakuulolta. Velalliset eivät myöskään kuulu hätiköivän korkojen maksamisessa.

Kolmas vanha faari elelee tätä nykyä kylässä. Häntä nimitetään ”Fribacken”, sen tähden että hän sai naidessaan Alistalon tyttären, Lena Gustava Karlsdotterin, omakseen ”Fribacken” nimisen palstatilan Norrbyn ja Suutarkylän rajalta. Itse hän oli Suutarkylän poika, Anders Amandus Johansson, syntynyt 27.9.1826. (Siitä lähemmin Fribackan sukuluettelossa). Bastbölen faari on vanhin 88 ½ v. vanha, Fribacken 87 v. ja Norrbyn faari 87 v. vanha.

Fribacken on omituisen näköinen ja tavoiltaan omituinen. Isänsä oli aina kutsunut häntä nimeltä ”Klopopoik! Mutta Fribacken oli vahva kuin karhu. Ainoa mies koko saaressa, joka pysyi pitämään puoliaan Bjurille. Fribacken oli väkevämpi, mutta Bjur sukkelampi ja ketterämpi. Hiljainen Bastbölen faari ei koskaan ottanut osaa näiden kahden otteluihin, vaan pysytteli loitolla, sillä Norrbyn faari sanoo:

– Han ha alltid varit så sjukliger! (hän on aina ollut niin kivulloinen)

Bastbölen ja Norrbyn faarit ovat aina olleet muka keuhkotautisia. Olkoon menneeksi, mutta ei se ole ollut sitä lajia tautia, jota kutsutaan ”galopperande lungset” (nelistävää keuhkotautia).
Bjur kertoo, että Fribacken ja hän olivat kerran painiskelleet kolme tuntia yhtämittaa, kunnes Fribacken kupsahti erehdyksessä nuotta-avantoon.

Nämä vanhat ukot ovat kaikki erinomaisissa voimissa, Bastböle halkoo puita, Fribacken ”varaa” aitoja ja juohteita (vesiaitoja) ja kutoo potkuja, ja Norrbyn Gammelfar, liikemies, sekä sielultaan aina nokkelin ja vikkelin, hän selailee raamattua ja ihailee Judithia, joka löi Holofernekseltä pään poikki, kun Holofernes oli juonut pari ”klasia” liiaksi. Gammelfar Norrbyssä nauttii raamatun sankarien humaloista, mutta Fribacken otti vielä viime talvena itse niin nuhteettoman humalan, että sänkyyn täytyi kantaa, mutta heräsi ilman kupariseppiä. - Fribacken ei ole koskaan ollut keuhkotautinen kuten hänen kasvinkumppaninsa. - Sanotaan Fribackenin örisseen sata vuotta vanhoja merimieslaulujakin, joitten sävelistä nuoremmat juomaveikot eivät kumminkaan olleet tajunneet. Fribacken on vanha merikarhu, seilannut aina ”Tanskan kustill” ja Tanskan salmissa. (Potkut = silakkaverkot. H.K.)

Torpan poika Måsvikista oli ensimmäinen koko historiallisella ajalla, joka jätti koko Norrbyn kylän pojilleen. Kaksi taloa hän omisti itse ja kolmas ostettiin Elikselle (pojalleen). 400 vuotta tunnetaan Norrbyn historiasta, ja tällä ajalla on isäntiä ollut enintään 5, vähintaan 3 ja botsmannin paikka.

Alistalon hän osti 1868 köyhillä vuosilla serkultaan Niksaaren Bjurilta, joka takauksen nojalla oli yhtä vuotta aikaisemmin ottanut sen entiseltä omistajalta, Rantalalta, Gustaf August Karlssonilta, joka taas on yhtä vanhaa Norrbyn Alistalon sukua, kuin Nordströmit ovat Ylöstalon sukua. Tätä viimeistä isäntää Alistalon vanhaa sukua kutsutaan Rantalaksi sen tähden, että hän muutti asumaan n.k. ”Uuteen rantaan” jonne rakensi ensimmäisen asunnon, mökin, Rantala nimeltään. Tämän mökin hän oli rakentanut ennen muuttoansa rantaan jotta laivan rakentajien ei tarvitsisi mennä kauvas kylään aterialle ja levolle. Rantala rakennutti uudessa rannassa muun muassa ison ”skonarin”, jonka rakentaminen tuli hänelle suuren murheen aiheuttajaksi. Hän joutui tässä työssään syytteeseen epärehellisestä rakennustavaran hankkimisesta. Kaikki kumminkin sanovat Rantalasta, että hän oli kunnon mies, mutta joutui petkuttajien käsiin.

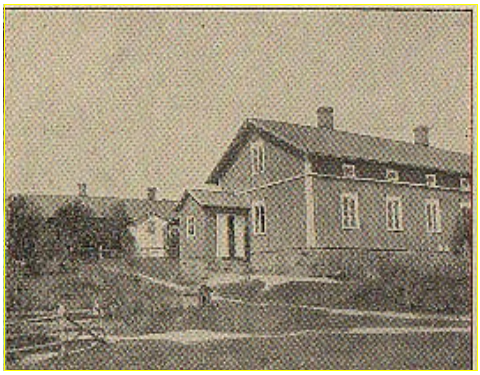

****

”Uudesta rannasta ” on nykyään tullut kylän tihein asutuspaikka, vaikka se ennen Rantalan aikoja oli ollut vallan autiota metsää. Seuraava asukas oli Karl Degerholm, sitten K. Vesterlund. Myöhemmin rakennetiin Strömnäsin huvila, Ljungbergan huvila Skeppshemin huvila. Asutukset ovat mikä suurempi, mikä pienempi, Ljungberga suurin ja Rantala pienin. (Ljungberga = Kanervala. H.K.)

Alastalosta maksoi Bjur 4400 Smk. Hän osti sen tavallaan serkultaan, Niksaaren isännältä, joka vasta yhden vuoden oli sitä pitänyt. Hän sai hyvät maksuehdot. Puolet summasta jäi kiinnitystä vastaan juoksemaan 3 ½ % korolla, ja toisesta puolesta hän maksoi 3 % korkoa. Mutta 3 vuodessa Bjur myöskin maksoi talonsa. Hän hääräsi aluksellaan vähän tuimasti ja sai hyviä lasteja, niin että nämä pienet summat pienine juoksevine korkoineen helposti suoritettiin. Nykyään Gammelfar huokailee ja siunuustelee ja väittää että Jumala aina on häntä auttanut, vaikka totuuden nimessä täytyy tunnustaa että auttamiseen ovat myös vaikuttaneet sekä Bastbölen vanha isäntä että myöskin serkkumies Niksaaresta ja ennen kaikkea Bjurin oma tarmokas luonne, hänen terve järkensä ja ehkä joskus hänen häikäilemättömyytensäkin. Ihmiset väittävät että hän on ollut riitaisa naapuriensa

kanssa. Voi olla totta, mutta varmaan hän toiselta puolen on ollut ”homman mies” aivan ensimmäistä lajia.

****

Tämä pieni poiminta Gammelfaarin kertomuksia. Niistä huokuu esille etupäässä merimiehen elämä, vaikka hän loppuiällään olikin hyvä maanviljelijä. Merenkulku Norrbystä on vuosi vuodelta vähentynyt suurten höyryalusten takia, mutta samalla on maanviljelys parantunut. Talojen oma kalastus on myökin nykyään vähäistä. Sitä harjoittavat rannalla asuvat vakinaiset ammattikalastajat.

Kuvaavia kohtia Gammelfaarin elämästä voi vielä koota koko joukon. Gammelfar ei jaksanut pitkän päälle kulkea merellä. Hänen heikko rintansa kävi yhä huonommaksi merellä aluksissa, jotka ei suinkaan olleet niin hyvin varustettu kuin nykyään. Gammelfaarilla oli niin paljon hommaa laivoissaan, kun hänen täytyi häärätä kannella hikeen asti kaikenlaisessa ”sjouvissa” ja sitten heti astua peräsimeen seisomaan moneksi tunniksi. Pahanpäiväinen kylmetys oli tästä seurauksena. Mutta sitä ei voinut välttää, kun hänen huonopalkkaiset nuoret meripojat eivät kyenneet moneenkaan työhön. Sen tähden hän jätti merielämän ja rupesi maanviljelijäksi.

Että Gammelfar jo aloitti sitä peltojen laajennustyötä, mikä hänen poikiensa Kallen ja Eliksen kanssa saatettiin loppuunsa, on luettava hänelle kunniaksi. Hän väittää saaneensa pelloistaan 100 tynnöriä ruista. Ruis oli siihen aikaan tärkein viljelyskasvi. Gammelfaarin aikana ei vielä oltu siirrytty rehun viljelykseen ja karjanhoitoon. Se suuri muutos tapahtui hänen poikiensa aikana. Tämä muutos aiheutti sen, että pellot oli laajennettavat. Nykyään voitaneen sanoa että kaikki viljelyskelpoiset paikat Norrbyn maista ovat ylösmuokatut, Norrby, niinkuin koko Finby, on tätä nykyä muuttanut pääelinkeinonsa. Ennen se oli kalastusta ja merenkulkua. Nyt se on maanviljelystä ja vuorityötä. Ei niin että kalastus olisi huonontunut, mutta talolliset eivät kerkiä sitä itse harjoittamaan. Ammattikalastajat päinvastoin harjoittivat sitä paljon kiihkeämmin kuin ennen ja paljon kehittyneemmillä pyydyksillä, isorysällä ja suurnuotalla.

Mutta laivankulku on vähenemään päin. Sen huomaa vuosi vuodelta, Rantala rakennutti vielä ”uudessa rannassa ” kuunarin, nyt vanhatkin laivat myydään pois. Gammelfaar hän vielä ansaitsi hyvästi rahaa purjehduksella, nykyään se tuskin tuo niin paljon että miesten palkat ja heidän väkijuomansa saadaan maksetuksi. Gammelfaarin kertomusten mukaan laivankulku ennen muinoin oli rehellistä, siistiä ja siivoa ammattia, nykyään se tuntuu enemmän olevan retkuamista ja juopottelua. Laivakulku purjealuksilla laulaa viimeistä virttään, sentähden koko homma on retuperällä. (poikkeuksena Wäinö).

Noin 40 vuotta takaisin ajassa oli tavallista, että asuinrakennukset olivat vuoraamatta ja maalaamatta. Nykyään ei ole enää muutakuin muutamissa torpissa tällaisia rakennuksia. Kaikki talot ja useimat torpat ovat vuoratut ja maalatut. Niinikään kaikki ulkohuoneet punamullalla sivellyt. Alun Norrbyssä teki Gammelfaar. Hän vuorautti ja maalautti Ylöstalon ja Alastalon. Kemiössä Pedersjön kylässä näkee paljon rakennuksia jotka ovat harmaat kuin pulterikivet. Niinikään Turun puolella näkee vielä paljon tällaisia ilottomia rakennuksia. Finbyläiset oppivat maalaustaidon Ruotista, jossa aluksillaan kävivät joka kesä Köpingin kaupungissa Mälarin pohjukassa ja näkivät Mälarin rantojen väririkkauden.

<u>Gammelfaarin kertomuksia isästään ja hänen esi-isistään</u>

Hänen isänsä Abraham Eriksson Bjur oli syntynyt Kemiön Sirnäsissä 27 pnä heinäkuuta 1781. Vuonna 1825 muutti hän Förbyn torppariksi Måsviken eli Grönviken nimiseen paikkaan (kts edellistä). Täällä hän joutui naimisiin Förbyn Alistalon tyttären Dorothea Eriksdotterin kanssa joka oli Förbomin sukua. Äidinäiti, myöskin Dorothea nimeltä oli Tenholasta kotoisin. Naimisiin

mennessään oli Dorothealla paikka palvelijattarena Kudussa (Kurussa). Hän oli syntynyt 20.1.1801, siis kahtakymmentä vuotta nuorempi miestään, jonka tähden myöskin kutsui häntä puhuttelunimellä ”Te”. (Kuru, Kudu = Kåta. H.K.)

Abraham Bjur oli ollut keskikokoa, hyvin hyväluontoinen mies. Dorothea Förbom taas komea nainen ja paljon tulisempaa luonnetta. Poika Gustaf Wilhelm sanoi ulkomuodoltaan muistuttaneensa äitiä, ainakin oli nenän malli samanlainen. Ehkäpä hän luonteeltansakin on muistuttanut äitiään? Kun äiti joskus ojenteli ja kasvatteli lastaan vitsalla, niinkuin san ajan tapa ja kristillinen meno vaativat, oli isän tapana yritellä tulla lastensa avuksi. Mutta silloin oli äiti heristellyt asettaan ja huutanut isälle:

- Komin Ni bara hit, så får Ni uta' samma spö! (Tulkaapas vain tänne niin saatte samasta patukasta.)

Abraham Bjur oli tosin torppari Förbyn alueella, mutta maantyöt hän teetätti muilla. Ei suinkaan huonosti, vaan päinvastoin lisäämällä torpan viljelysmaita. Itse hän oli täydellinen ammattikalamies, niinkuin Grönvikin torpparin tuleekin keskellä hyviä kalavesiä. Hänellä oli kalastus käynnissä koko vuoden umpeen. Hän kalasti Brantenin rannoilla, joka kuului veljelleen, hänellä oli 6. osa kesänuotassa ja 12. osa talvinuotassa. Rovastilla oli 13. osa. Siihen aikaan tuli ylimaasta talvella miehiä alas jäälle ottamaan osaa kalastukseen kalapaikoilla. Kun apaja antoi runsaasti kaloja, oli apumiehillä hyvä palkka, kun ei tullut mitään teki apumies ilmaiseksi työn. Näitä vieraita apumiehiä kuului joskus olleen kokonaista 60 miestä nuottaa kohden.

> Kerran sattui niin, että nuotta oli kalastajilta revennyt. Harmista miehet rupesivat juopottelemaan. Silloin sai raitis Abraham Bjurkin ensimmäisen humalansa. Hän tuli kotiaan suuresti laulaen ja loilaten ja hyppeli lattialla. Ilo ja hämmästys valtasi vaimon ja lapset. Mutta Dorothea tarttui mieheensä kiinni ja rupesi tanssittamaan häntä keskellä lattiaa. Ukko rimpuili vastaan, mutta vaimo ei hellittänyt. Hän tanssitti lakkamatta kunnes ukko hengästyneenä ja lopen väsyneenä suistui sänkyynsä.

Kemiön ja Westanfjärdin kirkonkirjoista voisi saada lähempiä tietoja Bjurin esi-isistä, heidän nimistään ja syntymävuosistaan. Alkuaan sanotaan heidän olleen rusthollarina Pörtsnäsin kylässä (kts edellistä). Näin kertoo Gammelfaar suvun kohtalosta:

> Oli Narvan tappelu (1702) ja Bjurilla oli kolme ratsumiestä tässä venäläisille niin perin tuhoisassa, mutta ruotsalaisille niin kunniakkaassa tappelussa. Kuinkas olikaan niin kaikki nämä kolme ratsumiestä saivat surmansa Narvan joessa. Nyt vaadittiin, että kolme uutta ratsumiestä oli varustettava Pörtsnäsin rustholleista. Tätä eivät Bjurit jaksaneet suorittaa ja Bjurit joutuivat pois taloistaan. Kun sitten Iso Viha oli loppunut tulivat Bjurit takaisin ja löysivät naapuritalon autiona (Sirnäs nimeltään) ja ottivat sen haltuunsa. Rupesivat sitä viljelemään mutta eivät hoksanneet sitä laillisesti vahvistaa. Sen huomasi Dalintehdas. Tehdas omisti itselleen talon ja Bjurit joutuivat tekemään veroa tehtaalle. Tämä suoritettiin miiluhautoja polttamalla ja hiilien kuletuksella tehtaaseen., sekä myöskin suoranaisesti työtä tekemällä itse tehtaalle. Tätä eivät Bjurit pitkän päälle sietäneet, vaan jättivät Sirnäsin. Yksi veljeksistä omisti Brantenin talon Vestlahdelta, toinen veli Abraham tuli Förbyn Måsvikeniin. Tämä Branteniin muuttanut veli oli Anders Eriksson Bjur. Hänen poikansa Karl Vilhelm Andersson synt. 14.2.1813 muutti Kemiöstä 1844 Niksaareen ja oli se Gammelfaarin serkku, josta on edellä ollut puhe. Hänen vaimonsa oli Maria Lovisa Frederikintytär synt. 11.4.1812. Heidän tyttärensä Clara Vilhelmina synt. 9.3.1850 omistaa vieläkin talon.

Tämä sukukertomus tuntuu tuntuu perin todenmukaiselta. Narvan tappelun perästä tarvitsi Kaarle 12. kuningas kyllä ratsumiehiä huimissa ja hurjissa taisteluissaan sekä Puolassa että Saxenissa. Pörtsäsin asukkaat niinkuin kaikki saaristoilaiset, pakenivat ison vihan ajaksi veneillään minne vaan pääsivät, ehkäpä Ruotsiin. Tältä pakoretkeltä eivät suinkaan kaikki palannet kotiaan. Tuntuu uskottavalta, että Sirnäs jäi autioksi ja tavattiin autiona sodan loputtua. Että taas Dalintehdas, paremmin kuin talolliset, ymmärsi siepata aution talon itselleen on myöskin uskottavissa. Ja ne talolliset, jotka olivat olivat pakoitetut polttamaan hiiliä tehtaalle, valittivat haikeasti koko 1700-luvulla kovaa kohtaloaan. Muunmuassa Juvan tehtaan (Kuopion lähellä) aluelaiset tekivät suorastaan kapinoita ja murhasivat tehtaan pomoja. Bjurin suvun historia on siis kuvaava pikkupalanen Suomen kansan yleistä historiaa 1700-luvulla. Paremmin kuin Bjurin suku, suoriutui Ison-Vihan kauhuista Norrbyn Ylöstalon suku, Elis Gustafsson äidin suku, josta nyt lähden kertomaan.

Ljunbergassa 9.9.1914
Ernst Lampen

<u>Bjurien sukuluettelo</u>

1. Abraham Eriksson Bjur, synt. 27.7.1781. Sirnäsissä Kemiössä. Muutti Förbyn Måsvikeniin (Grönvikeniin) 1825. Kuollut 12.10.1855.
    Vaimonsa Dorothea Eriksdotter Förbom synt. 20.1.1855. Förbyn Alistalon tytär. Hänen äitinsä Dorothea Henriksdotter kotoisin Tenholasta synt. 14.1.1761.
        Lapsia:
        Gustaf Vilhelm s. 6.8.1827.
        Augusta Charlotta s. 24.4.1852. (Asuu Kemiössä vävynsä kapteeni Erikssonin luona Prästvikissä)
        Henrika Vilhelmina s. 24.5.1880. Naimisissa Gustaf Janssonun kanssa, lukkari Hiittisten pitäjässä
        Eva Gustava s. 28.4.1835, elää Vestlahdessa
        Erik Amandus (synt. 3.10.1839
        Maja Lisa (kaksoset
            Erik hukkui Juutinraumassa, Maja Lisa elänyt taloudenhoitajana sekä Helsingissä että Pietarissa.
2. Gustaf Vilhelm Bjur s. 6.8.1827. Ylöstalon ja Alistalon isäntä Norrbyssä.
    Vaimonsa Klaara Johanna Nordström s. 23.4.1828. Vihityt 15.10.1850.
        Lapsia:
        Gustaf Aleksander s. 23.9.1851
        Klaara Amanda s. 29.11.1853. † 19.3.1860
        Ida Mathilda s. 16.3.1855. † 4.12.1856
        Ivar Antinus s. 26.7.1857
        Karl Vilhelm s. 16.10.1859
        Klaara Amanda s. 23.11.1861
        jne
        (minulla ei ole ollut myöhäisempiä kirkonkirjoja käsillä)

Ljunberga 2.9.1914
Ernst Lampen

Elis Gusftassonin sukuluettelo äidin puolelta

Elis Gufsstassonin äiti Klaara Johanna Nordsström on ikivanhaa Norrbyn Ylöstalon sukua, jonka tähden tässä lyhyt selonteko Norrbyn kylän vaiheista.

Norrbyn kylä niinkuin kaikki muutkin Finbyn kylät, mainitaan jo ensimmäisissä verokirjoissa Kustaa Vaasan ajoilta 1500 -luvulla. Silloin ei Finbystä vielä mainita sanaakaan kappelina, vaan kutsutaan nykyistä Finbyä k.seurakuntaa nimellä ”Särkisalo bol”. Norrby on tähän aikaan Finbyn mahtavin kylä, siinä mainitaan 5 veroa maksavaa talollista. Förbyssä ja Finbyssä on vaan 4 ja 5 talollista.

Syyt tähän voivat olla siinä, että ensiksikin Norrbyn kylän alanne on hyvää savimaata ja sen kankaan rinteet sopivia kaskimaita. Toiseksi Norrbyllä oli nk. Grunnin luona parhaimmat kevät- ja kesäsilakan pyyntipaikat. Syksysilakkaa taas nousi Borgon saaren luo ja talvella oli yhteinen pyyntipaikka kaikille finbyläisille Träskön ympärillä. Pinta-alaltaan se on pikemmin pienempi mitä Förby ja Finby arvatenkin siihen aikaan olivat. 1600 -luvulla Norrby, niinkuin useimmat muutkin Finbyn kylät, joutuivat läänityksiksi ruotsalaisille ja liiviläisille (paroni O. Clodt) ylimyksille.

1700 -luvun alkupuoliskolla, jolta ajalta ensimmäiset kirkonkirjat pidettiin Finbyssä siten että yksi Perniön kappalainen aina asui jossakin täällä Finbyssä (myöhemmin aina Pensalossa) ja piti ”Finbyn kappelin” eli ”saarikappelin” (Ökapellet) kirjoja, saadaan näistä tietää että Norrbyssä silloinkin ”Suuren Pohjoissodan” aikana, Kaarlo 12:n sotaisina aikoina asui ainakin kolme talollista ja botsmanni. Näiden talollisten joukossa tavataan jo Elis Gustafssonin äidin suku, Nordströmin suku. Kirjonkirjoissa ei vielä eroteta taloja eri nimillä, ei puhuta Ylöstalosta eikä Alistalosta, ne kulkevat vain Norrbyn yhteisellä nimellä. Mutta sukuja seuraamalla voi päätellä, että se suku, joka myöhemmin omisti Alistalon, lienee myöskin 1706 ollut Alistalon omistaja, joka myöhemmin omisti Ylöstalon, lienee myöskin sitä aikaisemmin tehnyt. Nordströmien suku jo silloin tavataan, arvatenkin siis Norrbyn Ylöstalossa.

Omituisuutena mainittakoon näistä ankarista Kaarle 12 sotavuosista ennen Ison-Vihan alkua, että Alistalossa siihen aikaan on merkitty asuvaksi vain yksi mies, mutta sen sijaan 5 naista. Ison-Vihan mylläköissä tämäkin mies hävisi teille tietymättömille ja uusi asukas näkyy rauhan jälkeen ottaneen Alistalon haltuunsa, nimittäin Alistalon vanhan suvun kantaisä Benjamin Richardsson. Ylöstalossa näkyy sentään asuneen ainakin kaksi talollista ja botsmanni, tämä viimemainittu varmaankin Kujanpäässä, nykyisessä Strängnäsissä. Näiden Ylöstalon talollisten joukossa tavataan Nordströmien kantaisä Johan Andersson. Hän ei sortunut sodan jalkoihin, vaan päinvastoin yllättää meidät palaamalla Ison-Vihan kauhuista 6 lapsen isänä. Ennen tätä suurta ”Vihaa”, jolloin tämän saariston ja Ahvenanmaan asukkaat purjehtivat pois, arvatenkin Ruotsiin, ei miehellä mainita olleen lapsia ainakaan rippikouluiässä, mutta sodan jälkeen niitä oli runsaasti. Hyvä todistus siis suvun lisääntymiskyvystä ahtaissakin oloissa. Rauhallisissa oloissa on lisääntyminen ollut suurenmoista, Elis Gustafssonilla 10 lasta.

Koska siis Johan Andersson mainitaan jo ennen Isoa-Vihaa Ylöstalon omistajana, niin on hyvin mahdollista, että hänen isänsäkin ja mahdollisesti hänenkin vanhempansa ovat pitäneet samaa taloa. Tämän voisi saada selväksi selailemalla valtionarkistossa manttaalikirjoja (Mahdottomat saada katseltaviksi näin sodan aikoina). Se mikä kirkonkirjoista käy siis varmasti selville, että suku on asunut ja omistanut talon Norrbyssä yli 200 vuotta.

Toista sataa vuotta sitten omisti kaksi veljestä Johan Mattson ja Anders Mattson, kumpikin talonsa Norrbyssä. Vanhempi Johan, Nordströmin sukua, omisti Ylöstalon, nuorempi Anders Mellangårdin

(Muistiinpanojen jäljentäjän lisäämä: mainittu Mellangård kutsuttiin ”Juhanintaloksi” ja se oli osana nykyisestä Alastalosta, johon sen omistukset nykyään kuuluvat. Rauniot talon rakennuksesta ovat aivan vähäsen vielä näkyvissä lähellä Alastaloa, Förbyn päin vievän tien varrella). Andersin jälkeläisiä kyllä asuu saaressamme, mutta Norrbystä ne hävisivät noin 70 vuotta sitten (katso jäljempänä).

Nordströmien sukuluettelo

1. Johan Andersson s. 1683.
   Vaimonsa Maria Andersdotter , syntymävuosi tuntematon. Asuivat Ylöstalossa.
      Lapsia:
      Matts
      Erik
      Anders
      Johan
      Kirstin, naimisissa Erik Johanssonin kanssa Förbyn Ylöstalosta (Forsström)
      Margaretha

2. Matts Johansson synt. 1707 syyskuussa.
   Vaimonsa Catarina Benjamintytär synt. 13.9.1713. Alistalon tyttäriä.
      Lapsia:
      Johan s. 21.8.1738
      Henrik s. 1740
      Stina s. 1743
      Brita s. 1746
      Anders s. 1750

3. Johan Mattson s. 21.8.1738. Hänen puumerkkinsä oikealla.
   Vaimonsa Maria Andersdotter
      Lapset:
      Esaias s. 31.8.1766.

      Anders s. 1774.

4. Esaias Johansson s. 31.8.1766. † 1809.
   Vaimonsa Stina Johansdotter s. 6.4.1760. † 1848. Uusissa naimisissa Abraham Erikinpojan kanssa Nauvosta. Synt. 1775. † 1845 (kutsuttiin haukkumanimellä Piukkari eli Piukuttaja)
      Lapset:
      Loviisa Gustava s. 4.5.1820. Naimisissa suutari Karl L. Forrströmin kanssa Kudusta (Husis)
      Carolina s. 14.7.1821. Naimisissa Seppälänmäellä.
      Maja Stina s. 14.8.1823. Naimisissa lukkari Lönnqvistin kanssa Mynämäellä.
      Gustav Aleksander s. 1.3.1826. Bastbölen isäntä, elää vielä Bastbölen Gammelfaarina (kts. edelliseen).
      Klaara Johanna s. 23.4.1828. Gustafsonnien äiti.
      Karl Johan s. 1830. † 1834.
      Erika Sofia s. 16.6.1833. Naimisissa Seppälänmäellä.
      Agatha Vilhelmina s. 4.6.1836. Naimisissa Muromin isännän kanssa. Elää vielä Muromissa.

Nuorempi sukuhaara, Anders Mattsonin jälkeläiset:

3. Anders Mattson s. 23.10.1750. † 1815.
Vaimonsa Maria Pettersdotter s. 21.1.1769. Leskenä nainut Karl Henrikinpojan Sauvosta. † 23.9.1838.
Lapset:
Ulrika s.14.1.1791. Naimisissa Lundellin kanssa.
Anders s. 1801
Johan s. 20.10.1806
Gustaf s. 9.9.1800.
Kaikki nämä veljet muuttivat pois kotoa Tammisaareen ja sieltä Tammelaan Forssaan, jossa vanhin veli eli hyvin vanhaksi sorvarina ja oli varoissa. Gustaf näkyy palanneen takaisin kotiseudulleen ja otti nimen Engblom.

Lena s. 27.7.1804. Naimisissa Vilhelm Trobergin kanssa s. 31.3.1810. Rajalan torpasta, jonka tytär Erika Gustava s.3.4.1836 oli naimisissa Maurits Engannin kanssa Vestergårdin (Alastuvan) vuokraaja (kts. Engannin sukuluetteloa)
Maja Stina s. 20.9.1819. Naimisissa Anders Johan Forsströmin kanssa Kudusta, s.22.11.1823. Heidän lapsensa Edla Maria s. 14.9.1827. Naimisissa Granqvistin kanssa Suutarkylän rannassa.

Kuvaavia yksityiskohtia tämän suvun jäsenistä ei ole paljon, arvattavasti sen takia, että niin kuin sananlasku sanoo: hyvä kauas kuuluu, paha vielä kauvemmas. Suvun jäsenet ovat olleet suomalaisia, sitä hiljaista uutteraa ja hienotunteista suomalaista rotua, joka ei melua eikä räiskää, ja josta sentähden parin sukupolven perästä kaikki jälkipuhe on sammunut. He ovat siivosti eläneet, rauhallisesti kuolleet ja heidän muistonsa ei sisällä räikeitä piirteitä. Sitäpaitsi ei Bastbölen vanha faari ole sama liukas kerotja kuin Norrbyn Gammelfaar. Seuraavan kuvaavan kertomuksen hän kuitenkin antoi isoäidistään:

> Hänen isoäitinsä Stina Johansdotter joutui leskeksi 1809. Hän oli tuolloin jo 50 vuoden vanha. Mutta talossa oli renki. Nauvolainen tahi Marttilalainen Abraham Eerikinpoika, Piukkariksi kutsuttu, joka oli palvellut talossa eikä ollut ottanut ulos palkkaansa. Kun isäntä kuoli, koveni Piukkari ja sanoi: - Palkka pois tai leski minulle!
> Lesken mielesät oli afäärin kannalta edullisempi mennä uusiin naimisiin kuin maksaa rengin palkkavaatimukset. Niin Piukkari pääsi taloa hoitamaan isännän nimellä. Kun sitten Stina kuoli, meni Piukkari vähän tuoreemman naisen kanssa naimisiin ja ehti vielä saada pojan. Näin puhutaan, mutta ei näy todeksi kirkonkirjojen kanssa.

Isästään Bastbölen vanha faari sanoo, että hän luki ruotsia, vaikka suku muuten oli suomalaista. Se kai johtui siitä, että isoäiti oli ollut ruotsalainen, arveltiin, ehkä Förbyn Alitalon tyttäriä. Sitä paitsi Piukkari, lesken toinen mies, Nauvosta kotoisin olevana, oli tietysti ruotsalainen. Nordströmien äiti taas oli Finbystä kotoisin ja puhui Suomea, niin että kaikki hänen lapsensa muuttuivat suomalaisiksi. Hänen isänsä oli talollinen Finbyssä Isak Johansson ja hänen äitinsä Anna Antintytär s. 28.2.1749.

Muuten minun käsittääkseni ja vielä elävien vanhojen ihmisten todistusten mukaan, vanhukset Gustaf Esaiasson ja Loviisa Isaksdotter olivat yhtä hiljaisia, rauhaa rakastavia, hienotunteisia ja ystävällisiä ihmisiä kuin Bastbölen vanha faari, sekä hänen poikansa Bastbölen nykyinen isäntä, joka myöskin on auttavainen ja armelias kuten isänsäkin, sekä vielä elossa oleva Muromin vanha

emäntä. Kun talo ikimuistoisista ajoista on ollut suvun hoidossa, niin siihen periintyy synnynnäinen hillitsemiskyky, sillä ilman tätä kykyä ei talo pysy suvun käsissä. Kirkonkirjoissa ei koko tällä pitkällä ajalla ole suvun jäsenille merkitty yhtään rikosta. Ei edes sakkoja salakuljetuksesta, joka meriväelle helposti sattuu.

Sitä enemmän puhutaan kaskuja niistä kahdesta renkimiehestä, jotka naimalla talon leskiä joutuivat kuulumaan sukuun, nimittäin Piukkarista joka nai Esaias Johanssonin lesken Ylöstalosta ja Kapakan Kallesta, joka nai Anders Mattsonin lesken Westergårdista. Edellinen oli ruotsalainen Nauvosta, (tahi suomalainen Marttilasta) jälkimmäinen suomalainen Sauvosta. Yhdessä nämä tulokkaat elelivät Norrbyn mäkilöillä, yhdessä joskus ryyppäsivät, joskus torailivat. Heissä oli sisua ja heistä paljon juttuja kerrotaan.

Piukkari kertoo tulostaan Norrbyhyn seuraavalla hassulla, hiukan Mooseksen tarua muistuttavalla tavalla. Arvattavasti Piukkari on ollut hauska kertoja, koskapahan kaikki vanhat muistelevat tätä hullua juttua:

> Piukkari korjaili nuottaansa Nauvossa nuottakodan ylisellä. Tuulet tulivat ja virrat kävivät ja nuottakota lähti tuuliajolle. Piukkari vaan teki työtään häiritymättä. Nuottakota taas kulki tuulien ja virtojen tuuditeltavana, kunnes ajautui rannalle. Silloin Piukkari lähti kodastaan kulkemaan ja katselemaan mihinkä maahan hän oli saapunut ja minkälaisia ihmisiä maassa asui. Maa oli Norrbyn rantaa ja ihmiset hyviä seurustella. Hän rupesi rengiksi kuten Jakob Laabanin luona ja palveli, ei tytärkaupalla kuten Jakob, vaan leskikaupalla. Senpätähden ei Piukkarista tullutkaan 12 lapsen isää kuten Jakobista.

Kertomus on mahdoton, mutta jos se raamatussa luettaisiin, kutsuttaisiin sitä ”pyhäksi”, ja Piukkari olisi Jumalan mies, sensijaan että hän vaan oli viisas ja näppärä renki, leskivaimojen hurmaaja ja afäärimies lemmen alalla.

> Piukkarista kerrotaan että hän kerran vihapäissään löi Kapakan Kallen sian kuoliaaksi. Tästä syntyi pitkä riidan aihe kunnes kerran viinan vaikutuksesta sauvolainen lankesi nauvolaisen kaulaan ja sula sovinto rakennettiin.

Kalle Henrikssin synt. Sauvossa 7.4.1789, †1850, viittä vuotta myöhemmin kuin Piukkari. Hän tuli rengiksi niinikään Westergårdiin ja nai 50 -vuotiaan lesken samasta talosta. Vaimonsa kuoltua 1832 hän myöskin nai tuoremman immen Lovisa Isaksdotterin s.n. 15.4.1794, josta avioliitosta Kallelle syntyivät seuraavat lapset. Lovisa oli Kemiöstä kotoisin.

> Lovisa Gustava s. 27.8.1840. Naimisissa Kalle Buskin kanssa
> Josefina s. 5.7.1843. Naimisissa Bergströmin kanssa
> Eila Karolina s. 5.7.1843. Naimisissa Bergströmin kanssa, toisessa avioliitossa kippari Laurenin kanssa Kemiöstä
> Otto Vilhelm s. 20.2.1849. Neiti Karlssonien Norrbystä isä (kts. sukutauluaan).

> Kalle Hensiksson oli kotoisin Brittsbölestä Sauvosta, suomeksi Prytlä, jonkatähden häntä kutsutaan myöskin ”Prytlän Kalleksi” eli lempinimellä ”Prytlän perkele”. Tämä saatiin tietää, kun Kalle muitten Norrbyläisten kanssa oli Uskelan (Salo) markkinoilla – maankuulut hurjasta markkinaelämästään – silakoita myymässä. Silloin yksi ostaja yht'äkkiä huudahti: - Täälläkö se Prytlän perkele nyt on! Tähän kuuluu Kalle vastanneen: en mää enään mikään perkele ole, siivo ja ahkera talollinen Finbyn Norrbyssä. Korkea asema velvoittaa!

Kallen aikaisin nuoruus siellä Sauvossa ei liene siis aina kulkenut juuri Mooseksen lain hengen mukaan.

> Kalle oli tavattoman väkevä mies. Hän kynti härkäparilla, niinkuin siihen aikaan kaikki tämän puolen miehet tekivät. - Tessvärin talossa oli yksi hevonen, mutta kuusi vetohärkää. - Kun Kallelta kysyttiin: Mitenkä kyntäminen luistaa? Vastasi Kalle: - Kyllä vetäminen sujuu, mutta kääntäminen rasittaa. Pellon sarat olivat lyhyet. Kalle oli kiivas ja väkevä. Joka käänteessä hän käsivarsillaan käänteli hitaita juhtiansa je se työ pyrkii uuvuttamaan.
>
> Kallen niin ikään kerran ollessa Uskelan markkinoilla tapahtui seuraava kohtaus: Kalle myyskenteli silakoita ruotsalaiselle ostajalle. Ei sovittu hinnoista ja tahtoi vihastuminen vallata sekä myyjän että ostajan. Silloin sanoi Kalle:
> – Olsis mull haukkii jah!
> – Nog fan känner jag dig, Brittsböle djävul, nog vet jag du kan ”haukkuu” alltid!

Kalle ontui toista jalkaansa, jonka tähden häntä sanottiin ”Klonkaksi”. Tätä nimeä täytyi kuitenkin suurella varovaisuudella käyttää, sillä Kalle ei jättänyt rankaisematta joka tätä nimeä turhaan lausui. Rakkaallla lapsella on monta nimeä. Niinpä Kallea kutsuttiin myöskin Kapakan Kalleksi. Rakentaessaan itselleen vanhan faarin mökkiä, nykyisen Engannin asunnon viereen, jossa hänen leskensä Lovisa Isaksdotter kauan asui, kunnes mökki paloi ja Lovisa mielenliikutuksesta kuoli, kutsui hän sitä aina kapakaksi. Sellainen siitä tulikin, sillä Kallen luona pidettiin monet kestit. Tästä sai mökin isäntä nimensä.

Pojasta polvi muuttuu, sanotaan. Kallen jälkeläiset neidit Karlsson, jotka ovat syntyneet ”Pikustuvassa” Alistalon puron tuolla puolen, ovat siivoja ja siistejä kuin katkesmuksesta leikatut. Toinen Bertha on Turussa aseman ravintolan hoitajatar, toinen Laura, on alakoulun opettaja Pohjanpitäjässä. Puhekieli heillä on ruotsi, sillä äiti on Kemiöstä kotoisin (kts. Karlssonien sukuluettelo).

Kalle oli ollut tyly lapsipuolilleen.

> Kerrotaan että kun lapset olivat aterialla ja Kalle astui sisään, niin hän riensi puristamaan ruuat ulos lasten suista. Sentähden kaikki lapset jättivätkin nuorena kotinsa ja siirtyivät maailmalle. Pojat muuttivat Tammisaareen ja sieltä Tammelaan, jossa heilla kuuluu olleen hyvä toimeentulo. Tytöt joutuivat naimisiin. (Ruotsin kielellä kutsuttiinkin isäpuolta ”styvfar”, suomeksi tylyisä). Ainoa lapsi, jolle Kalle oli ollut lempeämpi, oli nuorin Maja Stina. Kun Kalle kerran hengen vaikutuksesta oli tehnyt puhdasta jälkeä kotonaan, ajanut kaikki perheensä jäsenet ulos, ja nämä vavisten odottivat kohtauksen ohimenoa, sanotaan Kallen huutaneen Maja Stinalle:
> – Tule Maja Stina kulta sisään ja mene sänkyyn, siellä sinulla on turvallinen paikka olla.

Kallen kahdesta vanhimmasta tyttärestä taas kerrotaan, että ne olivat kiukkuisia ja pyrkivät pitämään miehiään ”tohvelin alla”, niinkuin sanotaan. Lovisa Gustavan mies Kalle Busk kyllästyi ajan pitkään tähän epätasaiseen perhetaisteluun ja pakeni maailmalle. Josefina oli kovasti kurittanut ensimmäistä miestään Bergströmiä, jonka Jumala kohta korjasi Abrahamin helmaan. Toisesta miehestä, kippari Laurenista kerrotaan, että hän vähitellen tottui pitämään puoliaan, niin että perheessä taisteltiin vaihtelevalla onnella. Poika Otto Vilhelm, Karlssonin neitien isä, oli ollut siivo ja sävyisä.

Vanhettuaan kaikki rapistuvat. Kallestakin kerrotaan, että häneltä vanhempana sotainen ryhti katosi, ja hänen toinen vaimonsa vei lopulta voiton kaikissa parhekahakoissa.

Liekkö näiden miesten ansioksi luettava, että Norrbyllä ei ollut oikein hyvää mainetta noin 40 vuotta takaperin. Sanottiin, että täällä vietettiin hieman hurjaa elämää. Nykyään Norrbyllä on sama hyvä ja vakava maine kuin kaikilla muillakin kylillä, ja asukasluku on pinta-alaan verraten suuri. Elinkeinot ovat talollisilla maanviljelys ja osaksi vielä merenkulku, ranta-asukkailla kalastus ja noin 7 perheellä on toimeentulonsa Förbyn kaivostöissä. Nuoret miehet ovat vieläkin merellä, mitkä purjealuksissa, mitkä höytylaivoissa. Norrbyn kylällä on yli kaksi kilometriä merenrantaa, ja meri vetää vaan yhä puoleensa.

Alistalon vanhan suvun sukuluettelo

Yhtä kauaksi taapäin kuin Nordströmien suku Ylöstalossa ulottuu myöskin Alistalon vanha suku, jonka suvun jälkeläiset naislinjalla tavallaan vielä asuvat Norrbyssä, nim. Fribacken nimisellä palstalla Norrbyn ja Suutarkylän rajalla. Vanha vielä elävä Anders Amandus Johansson, Fribackeniksi kutsuttu, Suutarkylän poikia, nai Alistalosta Lena Gustava Karlsdotterin ja sai silloin Fribacken nimisen palstan, jossa vieläkin elää tyttärensä kanssa, joka on naimisissa Holmbergin kanssa. Lena Gustavalla oli 4 sisarta ja 1 veli, edellämainittu ”Randala”, joka joutui pois esi-isiensä talosta ja asui lopun ikänsä ”Uudessa rannassa”.

Nämä molemmat suvut, Ylöstalon ja Alistalon suvut olivat sukulaissuhteissa toistensa kanssa. Benjamin Rickhardssonin tytär Alistalossa, nimeltä Catarina Benjaminsdotter s. 13.9.1713 (eli 1717) oli naimisissa Matts Johanssonin kanssa Ylöstalosta.

Heidän sukuluettelonsa on seuraava:

1. Benjamin Rikhardsson s. 1688, vaimonsa Birgitta Mattsdotter s. 1699
2. Anders Benjaminsson s. 1706 (?), vaimonsa Lisa Mattsdotter Finbystä s. 1730
3. Karl Andersson s. 24.2.1757 † 1823, vaimonsa Ulrika Hansdotter s. 26.11.1759
4. Karl Karlsson s. 1799, vaimonsa Maria Johansdotter s. 17.9.1796
   Lapset:
   Maria Lovisa s. 23.3.1828
   Lena Gustava s. 2.2.1830
   Eva Kristina s. 15.5.1839
   Erika Vilhelmina s. 5.10.1833
   Gustaf August s. 18.7.1839
   Agatha Mathilda s. 9.12.1840
5. Lena Gustava 2.2.1830. Miehensä Anders Amandus Johansson (Fribacken) s. 27.9.1826 Suutarkylästä (kts Suutarkylän sukuluetteloa)
   Lapset:
   Frans Amandus s. 1.10.1858
   Elis Ferdinand s. 11.7.1854
   Vilhelm Konstantin s. 30.5.1858
   Selma s. 8.5.1861
   Hilda ?
6. Selma, miehensä Karl Aug. Holmberg kotoisin Perniön Makarlasta, asuvat Fribackenissa
   Lapset:
   Zaida
   Albin
   Johannes (katso uudempia kirkonkirjoja)

Fribacken

Fribacken (kts edellistä) on vielä hyvissä voimissa sielun ja ruumiin puolesta huolimatta siitä että hän muutaman päivän perästä 27. syyskuuta täyttää 88 vuotta. Hän vielä kävelee joka päivä täällä Strömnäsissä pyytämässä saada sanomalehtiä, sillä hän ei malta olla päivääkään ilman uutisia niistä suurista tappeluista, joita parasta aikaa käydään Euroopan tantereilla. Hän näkee vielä lukea hyvin ilman lasejakin.

Ukko on hyvin omituinen eli niinkuin finbyläinen sanoo ”hyvin luonteva”. Sellainen hän on ollut koko ikänsä. Mutta erinomaisen luotettava ja suorasanainen hän aina myöskin on ollut. Hänen vastauksensa ovat lyhyet ja täsmälliset eli niinkuin finbyläinen sanoo: ”hää vastaa niin peittäs” s.o. niin päätä vastaan, suoraan vastaan silmiä. Sellaisia kuuluvat hänen isänsä suvun jäsenet olleet kaikki tyyni, he rakastavat paukauttaa vastauksensa ilman kaunistuksia.

Kun eversti Seb. Brander osti Strömnäsin huviloineen tahtoi hän saada maittensa piiriin myöskin Fribackenin potkutarhan, kalanpyydysten kuivatuspaikan, vanhasta rannasta. Tähän ei Fribacken tahtonut suostua hinnasta mistään. Mutta Brander vaan koetti ukkoa myöntymään. Vihdoin ukko suuttui ja sanoi:

- Ol sää vaa överest tai insinöör tai mikä pask' sää oles mutt' verk'tarh' o muu.

Siihen raukesi kaupanhieromiset.

Fribackenin voimista ja purjehduksesta on kerrottu edellä, puhuttaessa Norrbyn Gammelfaarista Gustaf Bjuristä (kts Elis Gustafssonin sukuluetteloa isän puolelta).

Fribackenin kosimispuuhista kerrotaan seuraavaa: Alistalon Karl Karlssonilla oli 5 tytärtä siinä ijässä, että niitä sopii Suutarkylän pojan kosiskella. Anders Amandus rupesi näyttäytymään Alistalo tanhuvilla tuon tuostakin. Kerran kysyi Alistalon Kalle:

- Mingän pääl' sää tääll' oikki keis?
- Kyll' mull' hyvä meinink o, sanoi Fribacken
- Mää ole kuulnu, ett' sä friias meijä flikoi
- Kyll' vaa, sanoi Fribacken
- No kene sä niist' oikki sitt' tahros?
- Se o just sama, kene vaa.

Mutta Alistalon isäntä ei suostunut valitsemaan Fribackenille morsianta, vaan kehoitti häntä kohdistamaan lempensä tarkemmin johonkin näistä viidestä tyttärestää. Tätä tarkoitusta varten antoi isä Fribackenille vapaan sisään ja uloskäynnin hänen tyttäriensä asuinhuoneissa.

Oli kaunis syyskuun iltayö ja Fribacken tulee iltavisitille tytärten luo. Fribacken ei huolinut kulkea varpaillaan vaan polki koko anturapohjalla. Tästä syntyi kolinata ja pauketta ja vanha tyttöjen äiti, hyvin elävä ihminen, säikähti pahanpäiväisesti ja rupesi hokemaan:

- Kuolema lint', kuolema lint'.

Tästä syntyi yleinen kauhistus talossa ja virsikirjat otettiin esille ja tilaisuuteen sopiva virsi viritettiin.

Jonkin ajan kuluttua oli Fribacken tottunut kohdistamaan lempensä yhteen tyttäreen, ja ilmoitti siitä isälle. Isä antoi suostumuksensa ja sanoi äidille:

- Sä sanois, ett se ol' kuolema lint', se oliki elämä lint'.

Häät vietettiin joulukuussa 1851 ja ensimmäinen poika syntyi 1.10.1852.

Häistä kerrotaan, että niihin oli kokoontunut paljon kuokkavieraita. Näitä ei kestitty millään tavalla, niin että he hieman närkästyivät emännälle ja sepittivät sauraavan laulun, jonka mukaan sitten tanssivat piiritanssin pihamaalla:

Morsian nätti ja
Sulhanen stoltti ja
Svärmorin suussa
Ei yhtikä holtti.

Ne pistelivät anoppia, sillä hän oli tunnettu perin ”praakkailevaksi” ihmiseksi. Lopuksi sanotaan kuokkaväki joukon tehneen seuraavan raa'an tempun. He löysivät vastasyntyneen vasikan raadon ja heittivät sen savupiipusta alas. Raato putosi suoraapäätä ”sveskonpatt” niinkuin täällä sanotaan. - Vanhaan hyvään aikaan rakastettiin karkeata leikkiä.

Fribackenilla on koko joukko lapsia, poikia ja tyttöjä. Pojat olivat merimiehiä ja kalastajia. Tyttäret ovat naimisissa. Selma, Holmbergin kanssa ja nuorempi sisar Strandbergin kanssa Alistalon maalla, Strömnäs huvilan rajan tuolla puolen. Fribacken kohteli lapsiaan niin kuin vanhan kansan isillä oli tapana. Hän ei koskaan ottanut syliinsä eikä myöskään koskaan niitä kurittanut. Hän on siis aina esiintynyt ankarasti puolueettomana lapsiensa suhteen. Lapset olivat äidin ja myöskin hänen kasvatettavat.

Fibackenista on hyvin onnistunut valokuva, josta suurennettuna yksi on Holmbergilla, toinen Strängnäsissä. Ukko on tyypillinen vanhan Finbyn suomalaisen rodun edustaja sekä ulkomuodoltaan että luonteeltaan ja käytöstavoiltaan.

Tällaisella kuvalla on suuri merkityksensä.

Fribackenilla ei ole yhtään vihamiestä. Kaikki häntä kunnioittavat ja ihailevat hänen reipasta vanhuuttaan. Hän on antanut ja antaa ihmisten olla rauhassa, eikä tiedä kertoa mitään pahaa kenestäkään. Ainoa tuomio minkä hänen suustaan olen kuullut, on se, että ihmiset nykymaailmassa ovat humalassa riitaisemmat kuin ennen. Ennen juotiin usein, mutta tapeltiin harvoin. Nyt juodaan harvemmin mutta tapellaan useammin. - Muutoin täytyy totuuden nimissä tunnustaa, että Finbyssä tätäkin aikaa aivan harvoin tapellaan. En ainakaan minä tappeluista ole kuullut puhuttavan, vaikka Förbyn vuorikaivoksissa on suuri joukko työmiehiä ympäri maata, Iisalmelta ja Pohjanmaalta saakka. Mutta Förbyssä rangaistaankin rauhan rikkomista ankarasti. Finbyn rahvas on tässä suhteessa jokseenkin mallikelpoista.

<u>Selroosin suku Suutarkylässä</u>

Suutarkylä mainitaan, samoin kuin kaikki muutkin Finbyn kylät siinä ensimmäisessä veroluettelossa mikä Kustaa Vaasan hallitessa 1540 laadittiin. Suutarkylän nimeä se siis on kantanut ties Herra kuinka kauvan. Keskiajalla sanottiin suutaria vielä ruotsinkielellä ”Sutare” eikä ”Skomakare” niinkuin nyt sanotaan saksan kielestä lainatulla sanalla.

Suutarkylässä on asunut vuoroin yksi, useimmiten kaksi talollista. Toista taloa on kutsuttu Gammelgård, toista Uusitalo (myöskin Ylöstalo, Alistalo). Nykyään ne ovat yhden talollisen Edvard Eliassonin hallussa (v.1914).

Selroosien suku ei ole hallinnut ja asunut Suutarkylässä niin kauan kuin Forsströmit Förbyssä ja Nordströmit Norrbyssä, jotka molemmat suvut tavataan taloissaan sekä ennen että jälkeen Ison Vihan. Vanhin Selroos Suutarkylässä on Johan Mattson s. 15.3.1752. Mistä hän muutti Sutarkylään ei voi varmasti vaillinaisista kirkonkirjoista saada selkoa. Suvun kesken luullaan hänen tulleen Kudusta. Siellä kumminkaan ei tavata hänen isäänsä. Pikemmin sopisi hänen isäkseen Muromissa tavattava talollisen poika Matts Andersson. Varmuutta ei saa kirkonkirjoista, mistä hän tuli. Sukunimeä Selroos ei käytetä kirkonkirjoissa ennenkuin myöhemmillä ajoilla. Niissä kirkonkirjoissa jotka minulla on ollut käsillä (vuoteen 1862) ei tätä nimeä tavata.

Muista Suutarkylän suvuista mainittakoon Holmenin suku Gammelgårdissa ja myöhemmin Vesterlundin suku. Vesterlund syntyisin Kemiöstä ruotsia puhuva ja ruotsia lukeva. Nykyisin Suutarkylän omistaja on Elias Edvard Selroos, nyk. Eliasson omistaa molemmat talot.

<u>Selroosien sukuluettelo</u>

1. Johan Mattson s. 15.3.1752. Vaimonsa Stina Andersdotter s. 17.4.1769
2. Johan Johansson s. 12.2.1782. Vaimonsa Hedvig Söderholm s. 12.12.1803
   Lapset:
   Elias Johansson 9.8.1821
   Anders Amandus (Fibacken) 27.9.1826
3. Elias Johansson s. 9.8.1821. Vaimonsa Carolina Catarina Eliasdotter s. 4.7.1829
   Lapset:
   Amanda Erika s. 16.7.1851
   Maria Mathilda s. 13.3.1854
   Amalia Karolina s. 20.10.1856
   Elias Edvard 13.8.1859
4. Elias Edvard s. 13.8.1859 (kts uudempia kirkonkirjoja)
5. Väino Selroos Eliasson = Suutarkylä

Ljunbergassa 1914
Ernst Lampén

Muistiinapanoja tekijän käsikirjoituksesta jäljentänyt helmikuulla v. 1925.
Aarne Karimo

(Alkuperäiset Vahervaarassa). Jäljennös poikkeaa alkuperäisestä siinä missä on käytetty paikkakunnan murretta. Jäljentäjä on sen muuttanut ”oikeaksi” Finbyn murteeksi.

Terttu Pöhön v.1972 koneella kirjoitetun version tietokoneelle Karimon suvun sukujuhliin 10.9.2011 kirjoittanut Hilkka Karimo.

Norrbyn paikkain nimiä

Kirjoittanut ja koonnut lehtori Ernst Lampén

1. Krunni = Norrby grundet = Norrbyn matalikko
Krunnin länsipuolella oleva 3-4-5 metrin matalikkoa kutsutaan ”fladan”, sen itäpohjoispuolella olevaa matalikkoa ”bådan”. Paikan nimi ikivanha, syntynyt arvatenkin niihin aikoihin kun saari oli veden alla, matalikkona. Nyt 140 m pitkä ja 50 m leveä. Kasvaa suuria mäntyjä ja koivuja. Jalompia puulajeja istutettu vuosina 1912-1914. Tammia, lehtikuusia, pihtakuusia, vaahteroita. Paras seudun silakan pyyntipaikka keväällä ja kevätkesästä.

2. Vibergin kalastajatupa. Uudisasutus, Valmistui 1913. Aikaisemmin oli paikalla pienempi tupanen.

3. Ruskianokka. Talvitie kulkee kovan virran takia tällä kohdalla joko maitse tai aivan lähellä rantaa.

4. Vanha ranta. Norrbyn kylän ensimmäinen valkama- ja satamapaikka. Nykyään mataloitunut siihen laskevan puron höhmästä. Hiekkaranta. Ennen autio ranta. Nyt rakennettu kolme huvilaa.

5. Joensuu. Pieni huvila rakennettu 1904. Ensimmäinen omistaja kulki nimellä ”Joensuun kreivi”, Uskelan mahtavan Joensuun kreivisuvun leikillisenä jäljennöksenä. Puron itäpuolella toinen rakennus, jonka omistajaa samasta syystä leikillisesti kutsuttiin ”Viurilan paroni”. Kartoissa Joensuuta kutsutaan: ”Karduusi”, Viurila: ”Salkkaret”. Ylempänä Karl Gustaffsonin huvila valmistui 1913, nimeltä Karlvik.

6. Lammaskari. Nykyään niemimaa.

7. Uusi ranta. Kylän uudempi, syvempi satama. Rakennettu muinoin täällä aluksia, kuten kuunari. Laivanveistäjiä varten rakennettiin ensimmäinen tupa, Rantala 1850 -luvulla tälle rannikolle. Toinen asunto K.Degerholm 1870 -luvulta.

8. Harmaanmäen nokka. Nykyään hävinnyt nimi, kun eversti Sebastian Brander rakensi huvilan tälle mäelle v. 1903, ja nimitti sen Ljunberga.

9. Mäkikartano. Pienoinen kalastajarakennus, rakennettu 1880 -luvulla. Tämän rakentaja Kalle Westerlund kutsuttiin ”Mäkikartanon paroniksi”. Hän aina valitteli ylhäisiä vieraitaan, jotka eivät jättäneet häntä rauhaan. Nämä olivat jalosukuinen ”ritari Hungerfelt” ja venäläinen ”ruhtinas Kliepaniettu”.

10. Näsinokka. Virtaisa paikka. Talvitie johdetaan maitse.

11. Strömnäsin huvila. Ylempänä uudessa rannassa. Rakennettu 1880 vuoden lopulla. Karl Gustafsson rakennuttaja.

12. Skeppshem. Huvila, jonka rakennutti kippari Albert Gustafsson, valmistui 1908.

13. Ryssänsuo. Nykyään sementtinen lawtenniskenttä. Saanut nimensä siitä, että kiertelevä arkangelilainen sen ensin perkasi ja ojitti.

14. Kunniaportti. Ljunbergan huvila-alueena pääsisäänajotie. Saanut nimensä siitä, että eversti

Brander piti sitä lukittuna ja avasi ainoastaan suosikeilleen.

Apajoita:
15. Kolmenkallion apaja. Lähellä Ruskianokkaa.
16. Lammaskarin luomat > nykyään jo
17. Harmaanmäen luoma > käyttämättömiä

18. Åkervik = Peltolahti. Matala lahti, johon johdetaan pienen viljelyksen ”Suopellon” vedet.

19. Susitet. Uudisasutus. Valmistui 1914.

20. Alustuvan ranta. Nykyään hävinnyt nimi. Rannalle on rakennettu kaksi kalastajatupaa: Kotiranta, jonka perusti K. Stenroos v. 1891 sekä Vesternäs v. 1899, rakennuttaja N?. Sjöblom.

21. Bergnäs. Kaivostyömiehen huvila, jonka rakennutti Sjöblom v. 1893.

22. Borgå. Saari 90 m pitkä ja 50 m leveä. Kylän läntisellä vesirajalla. Saarella kasvava vankka havumetsä hakattu vuosina 1875-80, jolloin myös hyvä syys- ja kevätsilakan kalastus supistui vähiin. Nykyään kasvaa saarella harvasssa koivuja ja rannalla tervaleppiä. Poltettiin v. 1914.

23. Ristimäki. Kylän korkeimpia vuoria. Saanut nimensä ehkä siitä, että sen huipulla yhtyy kolmen kylän rajat: Bastbölen, Muurin ja Norrbyn, mitkä yhtyessään muodostavat jonkinlaisen ristin. Vuoren rinteellä myöskin ”jätinhauta”.

24. Hallinmäki. Kylän ehkä korkein vuori.

25. Kellomäki. Korkea kallio. Saanut ehkä nimensä siitä, että sen rinteellä on useampia hiidenkirnuja (kelloja).

26. Balkkanin vuori. Kaunis näköala.

27. Myllymäki – Haanmäki. Rinnakkaiset kalliot keskellä kylää. Edellisellä sijainnut tuulimylly hävitetty.

Näkymä Myllymäeltä

Ernst Lampén.

Lehtori ja kirjailija Ernst Lampén oli opettaja, joka matkusteli paljon kesäaikoina. Hänet tunnettiin huumorintajuisena ja persoonallisena henkilönä. Lampén otti sukunimekseen v. 1936 Iso-Keisari isänsä hollolalaisen kotitilan mukaan. Lampén teki uupumatonta propagandaa käytännöllisten uudistusten puolesta, kuten esimerkiksi puutarhojen perustamiseksi. Hän kirjoitti hauskoja juttuja ja ahdasmielisyys oli hänelle vastenmielistä. Kirkosta eronneena ateistina hän kannatti alastomuutta. Muutenkin hän herätti ihmetystä ja jopa pahennusta tavallisen kansan joukossa. Vuosisadan alun finbyläiset muistivat hänet miehenä, joka kesähelteellä kävi uimassa. Uimista eivät aikuiset tuolloin harrastaneet, ja oli yleistä että ihmiset olivat uimataidottomia. Lapset eivät voineet ymmärtää, miksi Lampén pystyi uidessa kellumaan, kun he itse meinasivat upota.

Lampenia lainattuna:

Ernst Lampén (Meiltä ja muualta 1919) kirjoittaa näin: ”Kahden viime vuosisadan kirkonkirjat kertovat alituisista paikkakunnalle muuttamisista, jotka tapahtuivat ruotsalaisista Kemiön, Tenholan ja Bromarvin pitäjistä, sekä yhtä vilkkaasta Finbyn saarille Perniöstä ja Uskelasta suuntautuneesta siirtolaisuusdesta. Tämän paikkakunnalle muuttamisen takia voi Finbytä pitää jonkinlaisena kattilana, missä eri aineosat ovat yhteensulautuneet kokonaisuudeksi, josta on muodostunut finby-rotu. Eipä voi puhuakaan rotupuhtaudesta sellaisella paikkakunnalla. Finbyläinen ei ole suomalainen eikä ruotsalainen, hän on yksinkertaisesti vain finbyläinen.”

”Kun asiat ovat niin hullunkuriset, ettei yksikään finbyläinen varmasti tiedä, onko hän suomalainen vai ruotsalainen – hän tietää ainoastaan mikä hänen kirjakielensä on – niin siitä seuraa, ettei Finbyssä ole koskaan minkäänlaista kieliriitaa ollut. ”

”Finbyn sivistyksellinen suuraika sai alkunsa samalla kuin kaikki meret avautuivat sen purjehdukselle. Kun pakkopurjehdus Turkuun ja Tukholmaan lakkautettiin, silloin lyötiin portit selkiselälleen Euroopan kaikkia maita kohden ja sivistysvirtaukset saivat vapaasti tulvata sisään tähänkin maankulmaan. Meidän on pantava huomioon, että Suomen saaristolaiset, erään tilastollisen tiedonannon mukaan vuodelta 1840, omistivat kaksi kertaa niin monta alusta kuin kaikki meidän monet kaupunkimme yhteensä. Laivat olivat ylimalkaan pienempiä, mutta suuremman lukunsa takia niissä miehistö oli ainakin yhtä lukuisa kuin kaupunkien varustamissa suuremmissa laivoissa. Täten houkuteltiin jokainen Finbynkin nuorukainen merille, josta hänelle useimmiten koitui mitä syvällisempiä sivistyksellisiä vaikutuksia. Kuri laivoissa oli ankara, rukoushetket joka päivä, täsmällistä työtä vaadittiin jokaiselta, kätevyyttä harjoitettiin ei ainoastaan purjehduksen, vaan myöskin monien käsitöiden alalla. Noilla vierailla mailla tehtiin finbyläisestä se pukunsa ja tapojensa puolesta täyseurooppalainen ilmiö, mikä hän vieläkin on. Kotiin palaava merimies puetutti ja sirostutti myöskin perheensä naiset, niin että Finbyn kirkko vielä 25 vuotta sitten oli se paikka, mussä sydänmaalaiset naiset salavihkaa jumalanpalveluksen aikana saivat perehtyä uusiin muoteihin naisvaatetuksen alalla. Ennen Turun – Karjaan radan rakentamista oli Finby se akkuna, mistä mantereen asukas tirkisteli ulos suureen maailmaan.”

”Finbyläisten elämä kautta vuosisatojen on ollut jokseenkin samantapaista kuin koko suuren lounaisen saaristomme asukasten. Elämä saaristossa muuttuu aivan toisenlaiseksi kuin mantereella. Samoin käy ihmistenkin. Mantereella liikkuvat virtaukset eivät aina jaksa saapua riuttojen piiriin. Merituulet puhaltavat vastaan.”

Talonpoikaispurjehdus Finbyssä

Ernst Lampenin tekstissä käsitellään norrbyläisten ja Finbyn talollisten elinkeinoja – kalastus, maanviljelys ja merenkulku. Talonpoikaispurjehdukseksi kutsutaan purjehdusta, jota harjoittivat mm. maaseudun rahvas, itselliset torpparit, tilalliset, saariston ja rannikoiden asukkaat, kalastajat ja jopa papisto ja aateli. Talonpoikaispurjehdukseksi voidaan siis yleisesti nimittää kaikkea muuta purjehdusta ja laivanvarustusta kuin kaupunkilaisten ammattimaisesti harjoittamaa laivanvarustustoimintaa.

1700 -luvun alussa saaristossa ei vielä liikuttu kovin kauas kotikulmilta. Alusten mastot tuettiin nuorilla tai vain nidotuilla vitsoilla. Alus kulki myötätuulessa ja sillä soudettiin tyvenellä. 1700 -luvun lopussa merikaupan vapauduttua alukset kehittyivät. Saaristolaiset saivat viedä tuotteitaan myös muualle kuin Turkuun ja Tukholmaan. Tukholma olikin finbyläisten pääkaupunki, sillä moni talollisen emäntä ei ollut koskaan käynyt Turussa, saatikka Helsingissä. Talojen talouskalut, mm. kattokruunut, apteekkiainekset ja talomaalit olivat tuontituotteita Tukholmasta. Tukholmassa sai karjasta, puusta ja maataloustuotteista paremmin hinnan kuin Turussa. Suolaa sai edullisemmin. Myytävät erät saattoivat olla varsin pieniä, esim. 1 leiviskä eli n. 8,5 kg voita.

Joka kylällä oli laivaveistämönsä, joissa rakennettiin jahteja, kaljaaseja, kuunareita, prikejä jne. Puut hakattiin niistä metsistä, joista löytyi parhaat rungot. Vanhoista laivoista käytettiin takilat uudestaan. Laivanrakentajat tulivat yleensä Raumalta tai muualta ”Pohjanmaalta” kuten Eurasta, mutta oli rakentajia finbyläisissäkin. Kaikki talolliset olivat osakkaina näissä laivoissa. Laivoilla seilattiin Antwerpeniin, Gentiin, Calaisiin, Lissaboniin jne. Mm. virolaisen Jaan Krossin teoksessa ”Vastatuulen laiva” päähenkilö optikko Bernhard Schmidt palaa Saksasta Rääveliin kapteeni Förbomin laivalla.

Talonpoikaispurjehdus, kuten kalastuskin, toi vaurautta Finbyyn. Maattomankin oli mahdollista tulla toimeen. Jokainen merimatkalta palannut alus maksoi kirkolle oman ”vapaaehtoisen” kymmenyksensä, joka käytettiin köyhäinhuoltoon. Merikapteenien itselleen ostamia taloja ovat Finnarv, Mondola, Aisböle ja Förby. Ryhtyessään viljelemään maata he toivat mukanaan puutarhat marjapensaineen ja omenapuineen.

Vuosien 1874-1930 aikana Finbyssä oli lähes 70 seililaivaa. Talonpoikaispur-jehdus loppui nopeasti höyrylaivojen tullessa tehokkaampina tilalle. Käytännössä rahtiseilausta ei ollut enää 1. maailmansodan jälkeen. Lukemattomia kaljaasihylkyjä lojui 1900 -luvun alussa pitkin Norrbyn rantoja, mm. Kanervalan Naistenrannan edustalla hylyn keulan jälki näkyy yhä kaislan kasvustossa.

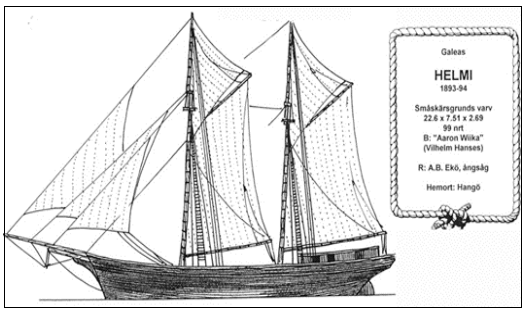

Peltoviljelyksestä Finbyssä

Heinäpellot olivat usein luonnonniittyjä, joista heinä niitettiin vikatteella. Heinä korjattiin pajujen, katajien ja muun kasvillisuuden väleistä väärävarsilla kahtiapäin hakaten. Jalaliset eli lyhteet koottiin maalappoisiin ja vietiin myöhemmin hevosilla latoon. Myös härkiä käytettiin ennen hevosten yleistymistä. Kylvöheinä yleisyi 1860 -luvun lopulla.

Pellot kynnettiin yksinkertaisella feltillä, kyntöairalla, joka lykkäsi maata molemmille puolille. Maan muokkauksessa käytettiin piikki- tai fjäderäestä, turvespirulla muokattiin vanhaa nurmea ja ojanreunoja. Kokkarnuijalla 5-6 miestä kulki rinnan sarkaa pitkin ja murskasi savikokkareita. Peltotyöt veivät aikaa ja vaativat runsaasti työvoimaa.

Vilja oli talviviljaa, ruista. Suviviljaa ei vielä ollut. Sato ei ollut kovin suuri, n. 1000 kg / hehtaari. Peltorukiin jyväluku oli 6-7 kpl tähkässä. Vikatteella niitetyt viljat kerättiin roukoille eli elohaasioille ja vietiin riihen parsille kuivattavaksi. Tämän jälkeen riihtä ryhdyttiin lämmittämään. Lämmittäminen oli tarkkaa työtä, sillä liika kuumuus olisi voinut viedä viljan itävyyden tai riihi olisi voinut palaa. Seuraava vaihe oli jyvien irroitus eli jalalisten ravistelu ja puiminen luuvan lattialla. Rivissä alauksella olevia lyhteitä hakattiin klavuilla (=varsta). Klapu ja mies muodostivat parin, ja näitä oli 2-4 paria. Kaksi henkilöä iski rytmikkäästi samaa riviä samaan kohtaan. Puidut lyhteet koottiin suuriin kahloihin, kimppuihin ja ne vietiin latoon. Pahnat eli pehkut otettiin erikseen talteen.

Irronnut vilja viskattiin äyskärin muotoisella työvälineellä riihen takaseinään. Suurimmat jyvät lensivät seinän lähelle, ja ruumenet eli akanat jäivät puolitiehen. Kuivat ja savustuneet jyvät otettiin tarkasti talteen juuttisäkkeihin, riihi lakaistiin ja uusi satsi tuotiin puitavaksi.

Kalastuksesta Finbyssä, vastaukset kolmeen yleisimpään kysymykseen

Miten ennen vanhaan tehtiin kalaverkot? Verkkojen tekeminen alkoi pellavan eli liinojen kylvöstä. Kuivatut pellavat loukutettiin, silakkaverkko- eli potkulangat kehrättiin rukilla hienommista hivjoista (aivinasta). Nuottaverkkoihin käytettiin karkeampaa rohdinta. Nuotan kutominen vei tilaa, ja siksi sitä tehtiin osissa. Kappaleet jamattiin yhteen. Verkoilla pyydettiin myös suomuskalaa. Holmbergin mielestä kalat oppivat näkemään nämä karvaiset ja paksut verkot ja välttämään niitä.

Nuottakuntaan kuului 14 miestä. Jos itse ei päässyt mukaan, piti palkata mies tilalle. Nuotankuningas hoiti raha-asiat ja kalan myynnin. Mutta kenelle kalaa myytiin? Aiemmin kala jaettiin kaikkien nuottakunnan jäsenten kesken, myöhemmin jäälle ilmestyi ostajia Viipurista ja muualta Venäjältä. Ortodoksien paastoaikana silakka oli suosittua ruokaa. Saaliskalasta maksettiin ensin lapiollinen jokaiselle palkkalaiselle, hyvästä saaliista sai nokkauksen päälle.

Nuottaa vedettiin jäällä Träskön edustalla yöaikaan. Paikka oli vallattu ns. tanko-oikeudella, ensimmäinen sai parhaan paikan. Paikoista riideltiinkin. Kalastuspaikalle oli pitkä matka, ja lähtö oli jo iltapäivällä kello kolmen jälkeen. Kolme hevosta tarvittiin nuotan kuljettamiseen. Miten kala vietiin ostajalle? Venäläisten välittäjien silakka käärittiin niinimattoihin joita neljä miestä jaksoi nostaa, arviolta n. 200 kg / matto. Iso hevonen veti viisi mattoa kerralla, parhaillaan rekiä saattoi olla menossa Hakkalan kautta Perniön jokea pitkin Perniön asemalle jopa 20-30 hevosen jonossa. Kevätsilakka taasen soudettiin torille Saloon. Ruuhi täytettiin tynnyreillä, aikaa matkaan kului yli 8 tuntia.

Lähteet: Ernst Lampen, Meiltä ja muualta 1919. Finby Sockens Historia 1968.
Albin Holmbergin haastattelu 1961, Meripirtin kerho. Wikipedia. Pekka Karimo.

Nuorempi polvi

Norrbyn Gammelfarin, Gustaf Vilhelm Bjurin ja Klaara Johanna Nordsrömin jälkeläiset. Nämä tiedot poikkeavat lasten kohdalla Lampénin tiedoista (virkatodistus Salon srk 2011).

Gustaf Vilhelm Bjur s. 6.8.1827. Ylöstalon ja Alistalon isäntä Norrbyssä. † 22.11.1916.
Klaara Johanna Nordström s. 23.4.1828. Vihityt 15.10.1850. † 14.10.1903.
Lapset:
Gustaf Aleksander s. 23.9.1851. Ylöstalon isäntä.
Ivar Antinus s. 26.7.1857. Merimies, tuntemattomalla paikkakunnalla Amerikassa vuodessta 1880. Kadonnut 1896.
Karl Vilhelm s. 16.10.1859. Karlviken, Alastalon isäntä.
Klara Amanda s. 23.11.1861
Elis Alfred Gustafsson s. 12.10.1863 †4.10.1930. Westergårdin eli Strängnäsin isäntä.
Hilda Maria s. 11.9.1865
Maurits Alfred s. 29.5. Sukunimi Aaltonen 1891 aloitetussa kirjassa.
Johan Emil s. 31.4.1869 † 3.8.1869

Elis Alfred Gustafsson s. 12.10.1863 †4.10.1930, tilallinen Norrbyn Länsitalossa.
Matilda Figulia Bastman s. 5.9.1863, † 16.11.1928
Lapset:

Ceres Figulia	s. 23.3.1891	† 11.10.1973
Aarne Alfred Ivar	s. 21.8.1892	† 4.6. 1926
Arvo Rurik	s. 4.9.1897	† 5.9.1918
Viljo Martin (Martti)	s. 19.2.1899	† 16.4.1993
Toini Elisabet	s. 5.10.1900	† 16.2.1915
Eino Ilmari	s. 6.6.1902	† 7.2.1972
Helli Mathilda	s. 22.6.1903	† 27.6.1915
Eero Teodor	s. 3.3.1905	† 15.3.1995
Harry Aarre	s.10.11.1906	† 17.9.1983
Kaino Torsti	s. 19.04.1908	† 12.9.1941

Kaikki miespuoliset elossa olevat lapset ottivat sukunimen Karimo. Vuonna 1911 aloitetussa kirkonkirjassa nimi on jo käytössä.

Elis Karimo, Karimon veljesten isä

Elis oli jämpti ja kiivas mies. Kun nuoret, vielä Strängnäsissä asuvat Eino ja Kerttu sekä Martti ja Saara olivat käyneet tansseissa Skepholmassa ja saapuneet yhdeltä kotiin, Elis kävi herättämässä väen heinäpellolle neljältä.

Kuvassa vasemmalta: Rufus Lind, Eino, Martti, Eero, Kaino, Ennes Lindgren ja Harry v. 1915.

Elis oli Karlvikin kanssa vähän riidoissa. Kerran ktalvella hän ajoi kujalla täyden heinäkuorman kanssa, kun rekikuorma alkoi kallistua. Elis yritti oikasta kuormaa ja lykätä häkkiä takaisin ylös.

Hevonen sattui liikahtamaan vähän, ja nykäisemään kuormaa sillä seurauksella että kuorma kaatui Eliksen päälle. Kun hän avuttomana ja kiukuissaan makasi häkin alla, paikalle sattui Karlviken. Karlviken kiersi pari kertaa heinäkuorman ympäri ja kysyi rauhallisesti: ”Tarviks sä talkkoi vai?”

Elis oli tullut kotiin purjehdusreissulta, laiva oli ankkurissa vanhan Ylöstalon rannassa (Kanervalan Naistenranta). Hän oli tuonut Tukholmasta sitä sun tätä tarpeellista, tilauksia naapureille ja kyläläisille. Naapurikin tuli hakemaan omaa satsiansa. Sitä ei ihan heti löytynyt, hytissä oli ahdasta ja pimeää. Elis kopeloi sängyn alta ja työnsi sinne palavan tulitikun paremmin nähdäkseen. Sängyn alla toiselle kyläläiselle tuotu vielä hakematta jäänyt ruutipussi yllättäin räjähti, kun sitä tulitikulla osoitettiin. Siinä meni kaveruksilla taju. Kun harvaseinäisen hytin ilma oli vaihtunut, Elis pikku hiljaa virkosi. Hän muisti räjähdyksen, ympärillä oli sauhua ja kuumakin oli. Elis ilman muuta päätteli, että hän oli joutunut syntiensä takia helvettiin. Kohta kun toinenkin isännistä rupesi heräilemään ja nosti päätään, Elis kysyi ihmeissään: ”Oleks sääki tääl?”

Kylvötöissä hevosmies seurasi maan kuntoa tarkkailemalla kylvölintuja. Jos maa oli kostea, muheva ja lämmin, siellä oli itikoita joita västäräkit tulivat syömään. Joku oli kysynyt Elikseltä, oliko pellolla kylvölintuja, ja jostain syystä pahantuulinen Elis oli vastannut: ”Juu, perkele, vareksi!”

Aarne Karimo perusti v. 1926 paikallisen lehden:
Särkisalon kuulutuksia – Finby Kungörelse.
Aarnen kuoltua samana vuonna, Martti ja Eino toimittivat lehteä muutaman vuoden. Vuoden 1930 -tienoilla lehden toimittamista jatkoi Eero aina vuoteen 1990 asti. Sotavuodet Eeron ollessa rintamalla hänen puolisonsa Helvi jatkoi työtä. Lehti lopetettiin 31.12.2009.

Pojat metsästivät paljon, yleensä lintuja. Kerran Rufus pääsi ampumaan jänistä. Hän kehui perästäpäin, että oli ”ampunu jenest nii et höyhenet pöllys”. Ennes ei ollut osunut lintuun, ja suomea murtaen hän selitti: ”Kyl mine amppu soora mut ku lint istu veerä”. Tuolloin oli olemassa sanonta: ”nii nelkkäne syö vaik jenest”.

Kerttu oli tullut Hangosta Suutarkylään kesäksi. Hän oli kaupunkilaisfröökynä, jonka kanssa pojat kilvan halusivat päästä treffeille. Kerttu sopi Albinin, Rufuksen ja Einon kanssa treffit samaan aikaan ja samaan paikkaan, Lingrenin lähelle, jossa tuolloin oli suutari. Itse Kerttu meni lähelle piiloon seuraamaan mitä tapahtuu. Kolme herrasmiestä saapui paikalle hattu päässä ja takin napit kiinni. Kun he huomasivat tulleensa huijatuksi, Albin ja Rufus suuttusivat. Kerttu tykkäs että Eino kolmesta miehestä oli parhaiten pärjännyt, ja Eino pääsi treffeille. Myöhemminkin Kerttu ja Helvi mielellään kujeilivat. Aikuiset puhuivat keskenään ruotsia jotta lapset eivät olisi ymmärtäneet.

Einokin oli tarkka mies. Kun perhe oli menossa kävellen Hiivolaan kylään, Kielo kysyi varovasti eikö hän voisi saada uuden takin, kun vanha on jo niin kulunut. Eino ihmetteli ”Eihän siin ol leppekä!”

Kotiseudulleni

Miksi olet sinä, kotiseutuni, minulle niin rakas? Miksi sydämeni hellimmät kielet alkavat niin kaihoisasti sointua, kun ajattelen sinusta erota? Niin miksi? Koetan vastata.

Täällä, kodissa, olen ensikerran elämälle hymyillyt, täällä olen lapsena juossut murhetonna, täällä tovereideni kanssa leikkiä lyönyt.

Täällä tunnen joka polun, joka pientareen, joka kiven ja puun. Monella niistä on kätkönään joku muisto lapsuuten ajoilta.

Oi kotini kultakunnaat! Teidän koivunne, vaahteranne ja pihlajanne humisevat niin tuttuja säveliä ja teidän oksillanne istuvan rastaan laulu soi niin kauniina ja paljon enimmän korviani hivelevänä kuin hienoin musiikki.

-Useat kerrat olen kesäisin tovereideni kanssa heittäytynyt kotirantani vilpoisiin aaltoihin ja niiden loiskeesta niin sanomattoman paljon nauttinut. Mieli on ollut iloinen ja kirkas kuin taivaslaelta säteilevä aurinko.

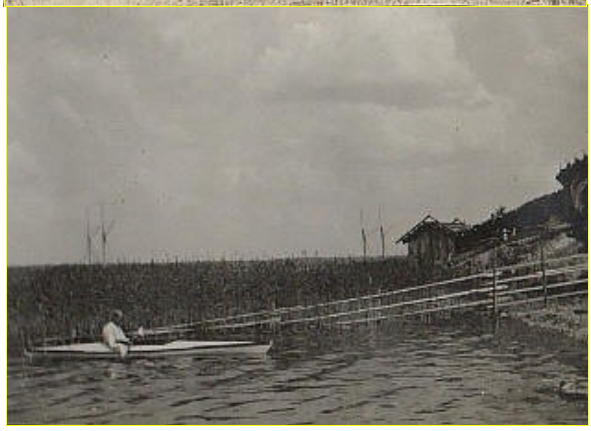

Ah rannat, metsät, kalliot ja kankahat kotini lähistöllä! Jos voisin, niin teidät kaikki syliini sulkisin ja koko nuoruuteni hehkuvalla sydämellä kuiskaisin: Oi miten teitä rakastan! Miten paljon teissä omistan: Ihanimmat viattomimmat muistoni, sadut saavuttamattomat, pilviä tavoittelevat unelmani täällä uneksitut!

Siksi olet minulle niin rakas, kotiseutuni! Sinua en vaihtaisi. Sillä minä olen tänne syntynyt ja täällä minä parhaiten ystäviäni ymmärrän ja minua ymmärretään.

Kaitselmus! Jos sinä kerran johdat minun tieni pois avaran maailman helmaan, niin silloinkin minun sieluani lämmittävät muistot, valoisat ja kauniit, täältä kotiseutuni kunnahilta.

12/XI.16 A.G.

Aarne Alfred Ivar s. 21.8.1892 † 4.6. 1926

Kuvat Einon albumista: heinätyöt 1923, kesällä 1925 ja jouluna 1925.

Sankarivainaja Kaino

Veljeksistä nuorin, Kaino, palveli jatkosodassa luutnanttina keskisuomalaisessa jalkaväkirykmentissä joukkueen johtajana. Hän taisteli eturintamalla ylittäen talvisodan rajan Värtsilän pohjoispuolella. Pataljoona siirtyi taisteluissa reittiä Jänisjärven ja Syskyjärven kautta Hyrsylän mutkaan, joka oli valtakunnan vanhan rajan muodostama ”pussi”, jota Venäjä ympäröi lähes joka suunnalta. Hyrsylän taisteluiden jälkeen rintama siirtyi itäänpäin Karjalan korvissa ja soilla edeten taistellen mm. Kurmoilassa ja Kinnasvaarassa.

Prääsän valtaamiseksi käytiin ankaraa taistelua. Venäläiset onnistuttiin yllättämään hyökkäämällä odottamattomasta suunnasta. Koska suomalaiset saivat katkaistua Venäjälle tärkeän Petroskoin valtatien, vihollinen tulitti suomalaisia lento- ja panssarivoimin, tykistöin ja kranaatinheittimin. Vihollisen menetykset olivat valtavat, omat miehemme pääsivät valtauksesta hämmästyttävän vähin tappioin.

Kainon joukkue oli toinen niistä joukkueista joka sai seuraavana aamuna tehtäväkseen puhdistaa kylän ympäristön korpialueet niille hajaantuneista vihollisosastoista. Tässä tehtävässä hän menehtyi 12.9.1941, lähes päivälleen 70 vuotta sitten, rantapensaikkoon piiloutuneen vihollisryhmän avattua tulen. Joukkueenjohtajan päähän tähdätty luoti päätti Kaino Karimon elämän Aunuksella. Häneltä jäi leski, Maila ja kolme pientä lasta: Urtti, Kimmo ja Ritva.

Kaino toipumassa talvisodassa haavoittuneena

Hyrsylän 3 viikon ”korpiloma”

Sankarivainajan perhe jättämässä isälle hyvästit

Prääsän kylä vuonna 1942

Lähteet: Salon seurakunta, Karimon serkukset Seppo, Pekka ja Kimmo, Lampén.

Elis ja Matilda Karimon jälkeläiset

Ceres ja Toivo Sivén

Maila Mäkinen

Pirkko
- Kirsi
- Minttu
- Esko
- Eero
- Anni

Markku, Liisa (Leppänen)
- Mirkka, Harri (Laaksonen)
- Osmo
- Sinikka

Marja Reynolds
- Andreas, Saara (Ljundqwist)
- Wiljam
- Love

Aarre ja Irja (Nissinen)

Risto ja Paula (Virtanen)
- Eveliina
- Essi
- Elina

Serkukset Ylöstalossa

Martti ja Saara Karimo

Raimo ja Ritva (Himberg)

Kari ja Katri (Kaarlamo)
- Jaska
- Juuso
- Joonas

Raili ja Yrjö Mäkeläinen

Reima
- Mitra

Terhi

Tarmo ja Marke (Poutanen)
- Sami
- Sarja

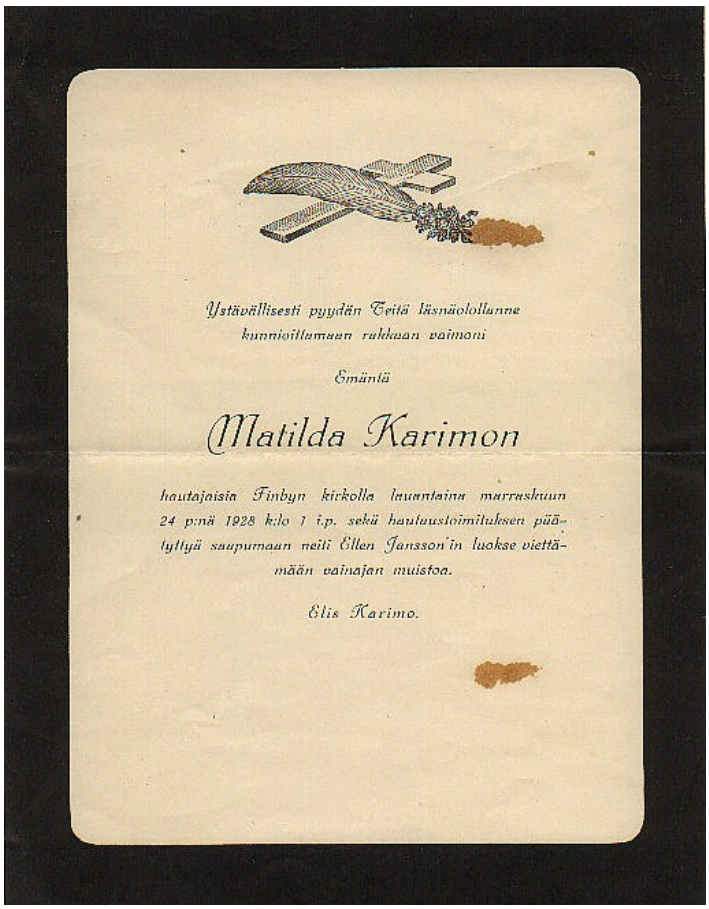

Ystävällisesti pyydän Teitä läsnäolollanne kunnioittamaan rakkaan vaimoni

Emäntä

Matilda Karimon

hautajaisia Finbyn kirkolla lauantaina marraskuun 24 p:nä 1928 klo 1 i.p. sekä hautaustoimituksen päätyttyä saapumaan neiti Ellen Jansson'in luokse viettämään vainajan muistoa.

Elis Karimo.

<u>Eino</u> ja Kerttu Karimo

<u>Kielo</u> ja Kai Engblom

Sinikka ja Timo Knaapi
- Tiia
- Mika

Mai ja Jarmo Säkkinen
- Niko
- Jenna

Anu ja Petri Loiske
- Meri-Tuuli
- Suvi-Tuuli

<u>Pekka</u> ja Sirkka (Myllylä)

Hilkka Karimo ja Erkki Pihlava (lapset Pihlava)
- Krista
- Karri

Marja Karimo ja Kari Palvaila (lapset Palvaila)
- Milla
- Ella
- Lauri

Eeva Karimo
- Iida

Juha Karimo ja Anu Saarelainen
- Eetu
- Ville
- Vesa

<u>Terttu</u> ja Helmer Pöhö

<u>Eero</u> ja Helvi Karimo

<u>Seppo</u> ja Sirkka (Nurmela)

Markku

Pertti ja Heidi (Kaarlamo)
- Katariina
- Jussi

<u>Marjo</u>

<u>Harry</u> ja Elli Karimo

<u>Jorma</u> ja Kaija (Korpela)

Marko ja Sari (Leppäaho)

Lauri

Suvi

Anna

Kristian Karimo ja Anna-Maija Josefsson

Elisa

<u>Kaino</u> ja Maila Karimo

<u>Urtti</u> ja Valma (Tompuri)

Katja Karimo ja Kalle Hirvisalo (lapset Hirvisalo)

Lauri

Emma

Outi ja Andy Papamarcos

Sara

Adam

Eric

Liina ja Les Marshall

Mia

Brita

<u>Kimmo</u> ja Sinikka (Moitus)

Kirsi ja Simo Roman (lapset Karimo)

Iiro

Aasa

Erna

Raisa

Torsti ja Eija (Tikkanen)

Kalle

Valtteri ja Santeri Virta

Paula Karimo ja Akuffo Darko (lapset Darko)

Kwaku

Adjoa

Tuomas

<u>Ritva</u> ja Jaakko Tapaninen

Perniön seudun joulu, Heikki Kivekäs poikkeaa Vahervaaraan keskustelemaan rouva *Helvi Karimon* ja opettaja *Seppo Karimon* kanssa Kanervalasta v.1995.

Kanervala

Ljunbergan kirjavat alkuvaiheet

Kanervala, jonka alkuperäinen nimi oli *Ljungberga*, tulee pian sadan vuoden ikään. Sen historia alkaa vuodesta 1896, jolloin finbyläinen merikapteeni *Karl Laurent (Engblom)* ryhtyi rakentamaan puista huvilaa koivikkoiselle rinteelle Norrbyn rantaan. Suunnitelma oli hyvä, mutta sen toteutus jäi puolitiehen: rahat loppuivat kesken. Vesikattoon saatutalo oli myytävä. Lehti-ilmoitus toi ostajaksi eversti *Branderin*, joka rakensi huvilan valmiiksi. Hänen omistuksessaan Ljunberga oli kymmenisen vuotta. Eversti Brander kunnosti rakennusten ohella myös ympäristöä ja pystytti sisääntulotielle komean kunniaportin, joka sai hienon nimensä siitä, että se oli tavallisesti lukittuna ja avattiin yleensä vain everstin suosikeille, ”kunniavieraille”.

Myöhemmin kylän lapsilla oli tapana auton äänen kuullessaan juosta porttia avaamaan. He saivat yleensä tulijalta palkaksi kolikon tai kaksi. Jos portti sattuikin olemaan auki, lapset sulkivat sen kiireesti voidakseen saada avaamismaksun. Kunniaportti on jossakin vaiheessa poistettu paikaltaan, mutta se on edelleen tallella varastossa ja odottaa nähtävästi uudelleen pystyttämistä.

Vuonna 1909 Ljunberga vaihtoi jälleen omistajaa. Uusi haltija oli helsinkiläinen liikenainen neiti *Sofia Röök*. Hänen mukanaan huvilan elämään ilmaantui lehtori ja kirjailija *Ernst Lampén*, hänkin Helsingistä. Lampén oli rehevä ja värikäs persoona, ”joviaali elämännautintojen ja savolaisuuden apostoli”, joka kirjoitti monia humoristisia kuvauksia matkoiltaan. Hän asui ensin Ljunbergassa, sitten myöhemmin Lehtolassa sekä Koivulassa. Lampénin aikana Ljunbergassa vieraili paljon kulttuurihenkilöitä, muun muassa *Juhani Aho* ja *Ilmari Kianto*. (Nykyään Länsitalolle kuuluva Koivula. H.K.)

Vaikka Lampén olikin syntynyt Kuopiossa ja elänyt lapsuutensa Rantasalmen pappilassa, sukujuuriltaan hän oli kuitenkin hämäläinen. Hänen isänsä, teologian tohtori *Johan Kristian Lampén*, oli lähtöisin Hollolasta, Iso-Keisari -nimisestä talosta. Alkujaan suku oli lammilta, siitä nähtävästi nimi Lampén. Mielenkiintoisena yksityiskohtana voidaan mainita, että kirjailija otti elämänsä loppuvaiheessa, vuonna 1935, sukunimekseen Iso-Keisari.

Ernst Lampen oli ihastunut Savoon. Savolaiset, heidän kielensä, luonteensa ja tapansa olivat hänen mielestään parasta maailmassa. Mutta osasi Lampén ylistää muitakin ihmisiä. Vuonna 1914 Ljungbergassa laatimassaan Finby -nimisessä kirjasessa hän toteaa: *”Finbyssä lasketaan olevan*
asukkaita aina 2000 henkeä. Lukumäärä ei ole huimaava, mutta laji on hyvää. Se on, finbyläinen osaa kaikkea. Hän osaa kyntää peltoa, hän osaa hoitaa karjaa, hän osaa purjehtia, hän osaa kalastaa, hän osaa louhia kiviä, polttaa kalkkia, valaa tiiliä, sahata lankkuja, vähän ryypiskellä, mutta ei tanssia.”

Kiintymys Finbyhyn johtui siihen, että Lampén osti Norrbyn rantarinteestä *Elis Gustaffsonilta (Karimo)* parin hehtaarin kokoisen maa-alueen, kaivautti siihen haudan itselleen ja ympäröi sen ojalla. Hänet haudattiin tosin muualle, mutta aiottu leposija jäi

Norrbyhyn ja on siellä edelleen muistomerkiksi erotettuna. Aivan ”Lampénin haudan” lähellä on Ylöstalon Maatilamajoituksen uusi vuokramökki nimeltään Iso-Keisari.

Neiti Röök myi Ljungbergan vuonna 1915 viipurilaiselle asianajajalle, varatuomari *Severi Avellanille*. Uusi omistaja ryhtyi välittömästi korjaustöihin, mutta niiden aikana talo syttyi tuleen ja paloi. Huvila oli rakennettava kokonaan uudelleen. Työt olivat mahtavat. Varsinkin terassin teossa nähtiin tavattomasti vaivaa. Viitisenkymmentä hevosta kuljetti maata kilometrin päästä Uusiniitty -nimiseltä peltolohkolta rantakallioille. Norrbyn omat hevoset eivät tietysti riittäneet, työtä tarjoutui pitäjän muillekin hummille. Terassi reunustettiin suurilla kivipaaseilla, jotka kuljetettiin Kuivastolta hevosvoimin jäätä myöten Norrbyhyn.

Myös Avellanin aikana Ljunbergassa vieraili runsaasti huomattavia kulttuurihenkilöitä, mm. taidemaalarit *W.F.Toppelius* ja *Antti Favén*. Koko kylälle merkittävää oli se, että Norrby sai Avellanin toimesta sähkövalot jo 1910 luvun lopussa.

Varatuomari Avellan luopui huvilastaan vuonna 1921. Paikan osti kirjailija *Arvid Lydeckenin* välityksellä konsuli *Torsten Dahlberg*, joka oli kotoisin Ruotsista. Konsulin kuoltua taloa piti hänen leskensä, kauppaneuvos *A. Ahlströmin* tytär. Kun huvilan omistajatar vuonna 1931 avioitui uudelleen – hänen toinen miehensä oli tohtori *E.Calonius* – alettiin Ljunbergassa pitää kesävieraita, joihin kuului muun muassa säveltäjä *Armas Järnefelt* perheineen.

Vuonna 1937 Ljungbergan omistajaksi tuli konsuli *Winckelmann*, joka hänkin suoritti talossa korjauksia, vaikka huvila olikin hänellä vain kaksi vuotta. Sattui nimittäin niin että kauppaneuvos *Gunnar Grönblom* Turusta lensi koneella Särkisalon yli. Hänen vaimonsa huomasi yläilmoista kauniin merenrantapaikan ja ilmoitti tahtovansa sen itselleen. Kauppaneuvos Grönblom laittoi toivomuksen visusti mieleensä ja osti Ljungbergan vaimolleen joululahjaksi. Pian tämän jälkeen kauppaneuvos kuoli purjehduskilpailussa Ruotsissa, ja hänen leskensä *Greta Grönblom* myi huvilan pitkien neuvottelujen jälkeen 25.4.1941 Rautatieläisten lepokotiyhdistys ry:lle, koska rahasta oli kova puute ja Hangossa toiminut venäläinen tykistö herätti kauhua. Pelko ei suinkaan ollut aiheeton, sillä tykkien jyly kuului Särkisaloon saakka, ja paikkakunnalla valmistauduttiin lähtemään evakkoon. Lehmien kaulaan laitettiin nimilaput, samoin maatalouskoneisiin. Myös huonekaluihin tehtiin merkinnät omistajista.

<u>V. 1995 jälkeen:</u>
Kanervala toimi rautatieläisten lepokotina 50 vuotta. Juha Karimo ja Anu Saarelainen vuokrasivat Kanervalaa vuosina 2001-05 Rautateiden Urheilun Tuki -säätiöön kuuluvalta yhtiöltä, kunnes Kanervala siirtyi v. 2006 venäläisen Mikhail Lesinin omistukseen Neitsytsaarille rekisterödylle yhtiölle. Lesin oli silloisen Venäjän presidentin Vladimir Putinin läheinen neuvonantaja. 30 hehtaarin maista ja rakennuksista maksettiin 2 miljoonaa euroa. Koska Kanervalan puuhuviloita ei enää viimeisten vuosikymmenten aikana kunnostettu, alueella oli useita rakennuksia joita ei oltu pilattu 1900 -luvun lopun virheratkaisuilla. Lesin kunnosti museoviraston innokkaalla myötävaikutuksella Kanervalaa n. 10 miljoonalla eurolla ja vuonna 2011 kunnostus on edelleen kesken.

Ljunbergan pikamoottor, Meripirtin kerho, Leo Lindholm

Tuomar Avellan ost vuan 1918 moottopaati. Se ol ensmäne pikamoottor paikkakunnal. Siin ol yli 50 hevosvoimanen nelsilinterine masin, ja se kulkes kahtkymmentviit solmu.
Se ol automobiilsafööri hoiros ja ihmise ihmettelivä pitki rannoi, ku tuomar ja saföör joskus ajeliva pitki mert. Ei se kovi ussest sihe aikka liikkel olnu, mut ku konsul Dahlberg kakskymment luvu alus ost Ljungbergan paatteines peivines, ni pikamoottor ja pari persveivari joutusiva Gullströmmi Aapeli halttu, ku hä tul talomiäheks.

Aapel ol olnu meril nuarenas ja ol kovi innostunu paattie ja koneitten kans tuhtama. Hä viättiki suvisi suuremma osa ajast tannas, putsas konei ja rasvas niit, ja pruuvas niit ain sillon tello. Hä ol ylt ja päält rasvas ja noes, mut hä ol onnelline ku sai tuhrat niitten kans, ja erittäiski sen pikamoottorin kans. Ussest hä keksis jotta asjat, et sai lehte sen kans reissu. Hä ol kovi ylpjä siit ku se kulkes niin kovi ja siit ku se sai seisattama nii ekki. Hä bruukas kehu, et ku tööres faarttis lyä pakin pääl, ni se seisatta kahre meetteri sisäl. Holberi Albin, ku ol hyvi ussest Ljungbergas timpermantöis ja ol kans vanh merimiäs ja olevannas viisas kaikis meriasjois, ei kuitenka uskonu simmost. ”Ei mikkä moottopaat, ko simmost faartti kulkke, voi seisatta tööres faarttis kahre meetteri sisä, se enemmän kui pakkoplinkika vois simmost pressi kestä”, hä sanos.
Vaik hä kattel rannas kummot Aapel sen moottori kans ekseeras, ni hä kinas vaa.

Sitt kevei sillviissi, et Holmberg tarvit jotta listoi, ku ols töytyn hakke sahalt. Konsul määräs Holmberi ja Gullströmi menemä pikamoottorin kans hakema niit listoi Sjöholma sahalt. He leksivä reissu ja ekki ja pia he oliva liki Sjöholma ja sillo Aapel muist. et nyy hä nöyttä Albinil kummot hä moottori seisatta. Hä sanos: ”Ot sä Albin fongliin kettesäs ja men seisoma fördekil, ni mä aja suara möljä peite ja lyän pakin pääl kaks meetteri enne, ja sää hyppäs möljäl.”
Albin tiätystenki epäl, et siin kei juur hullust, mut ku hä ol luannostas humoristine ja miäleläs kaikenkaltaisis konsteis fölys, ni hä tek niinku Aapel määräs.

Mahroik Aapel kuitenki hiuka epällä, ettei hä saakka sitä paatti nii ekki saisattama, taikk jos hä verdeeras velimatka vääri. Kuitenki hä toppas nel meetteri enne möljä, ja paat seisat ku seisattiki kahre meetteri pääst, ja Albin hyppäs niinku määrätty ol, ja hyppäs suara mere fööri ja möljä velil. Hyvi ekki hä siält senttän pinnal tul fongliin viäl toises keres, ja sai toisel kerel paati syrjäst kiin.
Aapel kattel paatis ku Albin sylkes merivet suustas ja ennenku hä sai taas henkeskä laittaval kulkema, ni Aapel kysys: ”Jok sä uskos, et se seisatta kahre meetteri sisäl?” ”Juu----,” sanos Albin hyvi rauhalisest ja kiipes paatti, eik siit asjast kinattu enä see jelkke.

Kain fundeerauksi: Siält sun täält, Kai Engblom. Meripirtin kerhon julkaisuja 2008.

Skarpi Ragnaril olttin koko poruk maalamas. Ragnari em rustas meitil ruakka, mikä ol maukast ja mailman parast. Mut kyl ol muu trahterink kans mailman parast, ku tyä tul tehryks. Aikanas sit lehretti Leo moottopaatil kot kesi, ku nehti, et onkar lastas propsi Kuivaston kyljes. No sin tiätyst, mul annetti oorteri, et kaks potti ainaki töytty saara. Tultti onkarin kylkke ja mää kiipesi ylös. Leo eväst muu: ”Se o saksalaine onkar, mut nost vaa oikja kesi ylös ja san et ”Yber alles, Deutschland.” Mää sai kaupa tehryks ja leksin Leon paatti kesi. Mää rupesin kuitenkin epälemä, et sakeman ol fuskan ja nii mun töytys maista. Kork auk ja pot suuhu. Samal hetkel mu silmän nekevä komentsillal valkolakkise miähe, ku huutta jotta. Sillo mä muisti Leo opetukse, nosti keten ylös ja kova huuto pääl: ”Yber alles,

Deutschland.” Sillo mää kuule: ”Mitä, mitä, minä olen tulli”. Nii mää sai jala allen ja molema potit kessis kiirusten pakko. Jos mun kiine saara, mä rikon poti laivan kylkke, kerkisin kiirusan funderama. Lopultas pääsin ales, kone keimä ja ekki liikkel. Se valkolakkine eij seisos trappuje yläpääs, mut kattos vissi ettei noist suuremppa harmi enä ol.

Kain fundeerauksi: Kummotti ilmavalvont pelas Förbys

Valvontaplassei oliva Bastböle meki ja Pyäli meki. See jelkke ku tää poruk joutus sotahommis (aiemmin mainittuja henkilöitä) pykättin Bastböle meel halteksist kop, ja sisäl plaseratti oikken kamin, laver, pöyt ja pari tuali. Myähemi Holmperi Albin verkkäs meen korkjemppa kohta ilmavalvontatorni. Hälytykse tuliva Förbys, ja tehtan pil soijus, mut kyl yhte aikka kyliski lentokoneist varotetti vellikellol. Norrbys Alastalo Arvi pruukas soitta kuuluvasten kello, ja ihmise menivä luuru tavalisest kellari.
Ilmavalvontapäällikkön ol vääpel Lindevall, omast miälestäs yks mailman terkjemist miähist. Bastböle meelt ol suara telefoonyhteys Lindevallil. Kerranki mää olin tuuramas muu eittitän, ja fölyn tul Manneliini Aarno. Sit plassil ilmestysivä Förbyst Nummela Unto ja Ekblummi Valto. Mee ruvetti aikan kuluks pelaman kortti. Ol vissi tavalist kovemp metel, ku telefoon soijus ja Lindevall huutta:

- Eikö ne ole lentokoneita, kun on yllä?
- Hetkine herr vääpel, mää huussi

Kaik lehretti yht aikka ulos syynämä ja ovelepi tul tahtaks. Mää venytin kurkkun ja puhelime johro ja mitä mä neinkä. Melkken puitte latvojen tasal lens nel ryssän konet. Tehre vaa vilkkusiva horisontis. Mää ilmoti herisän, et tualt tuleva ja ton menevä. Kere tekivä samalas jonkunkalttassi suuntta osottavi viittomissi. Telefoonist kuulus Lindevalli suara elämelline huuto:

- Mitä, mitä! Nukutaanko siellä?
- Ei nukut herr vääpel.

Sit mää ilmotin koneitte menosuunnanki ja yriti selittä mimmosist koneist ol kysymys.

Kiitos kaikille jotka ovat antaneet materiaalia ja tarinoitaan minun käyttööni sekä auttaneet minua tämän kirjoitelman rustaamisessa. Jos mieleen tulee vielä jotakin jota tähän voisi lisätä, laita sähköpostia: hilkka.karimo@viherkasvit.com

Norrby
Karimon sukujuhlat 10.9.2011
Hilkka Karimo

Finbyläisillä oli tapana tehdä purjehdusretkiä

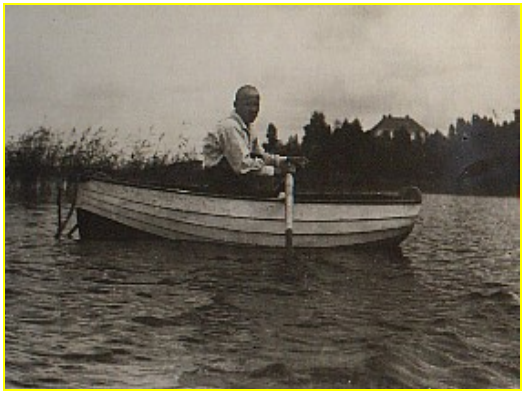

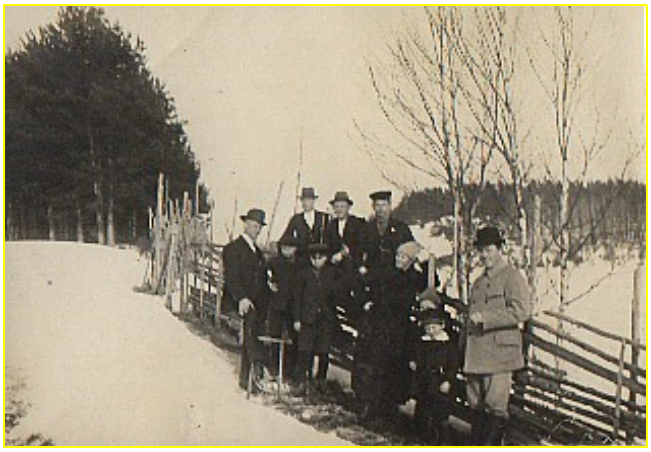

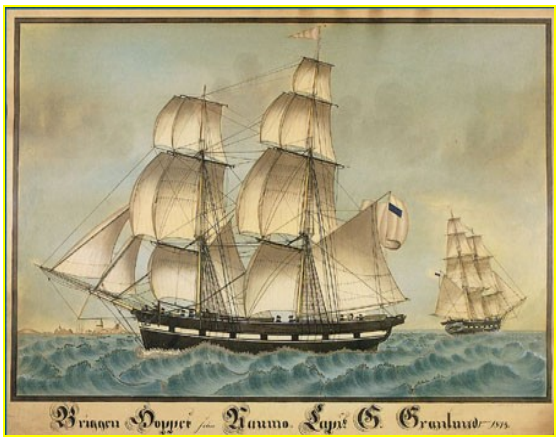

Priki Hoppet 1835

Kuunari Primus 1827

Parkki Hoppet 1878

Fregatti Altai 1876

Höyrylaiva Otava, 1916

Kaljaasi Vik

lähde: www.rauma.fi/museo/Laivankuvia